

”Olycksprofeter sia att svensk sång skall dö ut i Finland”

En analys av den finlandssvenska kulturelitens argumentation för sitt
existensberättigande i Finland 1930–1939

"Prophets of Doom Predict that Swedish Singing will Cease in Finland"

An Analysis of the Arguments of the Finnish-Swedish Cultural Elite for their
Justification for Existence in Finland 1930–1939

Emma Hagnell Cedendahl
Malmö universitet
Historia: Inriktning mot kulturarvsstudier
Kandidatuppsats 15 hp
VT24
Handledare: Ylva Grufstedt
Examinator: Stefan Nyzell

Abstract

"Prophets of Doom Predict that Swedish Singing will Cease in Finland": An Analysis of the Arguments of the Finnish-Swedish Cultural Elite for their Justification for Existence in Finland 1930–1939

Polarization and twisted stereotypes characterize the relationship between Swedish-speakers and Finnish-speakers in Finland today and have been since the 19th century. During the first half of the 20th century, there was a power struggle between the Swedish-speaking minority and the Finnish-speaking majority population in Finland. As a newly independent nation, the country had the opportunity to build a vision of future Finland from the ground up and create a historical narrative to unite the people around. The question of who belonged to this people arose, and different nationalist ideologies were pitted against each other. The Finnish-Swedish minority was accused of being undeservedly upper class and haughty power seekers. This essay investigates how the Finnish-Swedish cultural elite expressed their right to exist in higher social positions, as well as how they defined themselves and whether this expressed itself differently in the descriptions of Finnish speakers. Based on a hermeneutic method, the arguments in a Finnish-Swedish cultural newspaper, with writers belonging to the higher cultural stratum are analysed. Theories regarding nationalism and the use of history make the essence of the arguments visible. The result shows that the Swedes in Finland consider themselves a people of culture, and the Finns a people of nature. The Finnish Swedes consider themselves to stand up for freedom and international relations, and the Finns are accused of standing for isolation from the outside world. The Finnish Swedes describe it as the only rational thing for the country to be shaped according to their values.

Keywords: Finnish-Swedish, Cultural heritage, Nationalism, Raison d'être, Elite

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Bakgrund.....	2
1.2 Syfte och frågeställningar	3
1.3 Forskningsläge	3
1.3 Forskningsetik.....	5
2 Metod och källmaterial.....	6
2.1 Metod	6
2.2 Källmaterial och avgränsning	7
2.3 Teoretiska perspektiv och begrepp.....	8
2.3.1 Historiebruk och nationalism.....	8
2.3.2 Begrepp.....	10
3 Undersökning	11
3.1 Kulturarvet	11
3.1.1 Resultat	12
3.1.2 Analys	15
3.2 Definierande motsatser	17
3.2.1 Resultat	17
3.2.2 Analys	21
3.3 Minoritetsrätt.....	22
3.3.1 Resultat	23
3.3.2 Analys	26
3.4 Nationalism	28
3.4.1 Resultat	28
3.4.2 Analys	32
4 Slutdiskussion.....	34
4.1 Slutsats	34
4.2 Diskussion.....	35
Referenslista	38

1 Inledning

2023 blev Sverigedemokraternas systerparti Sannfinländarna Finlands andra största parti i valet. Sannfinländarna har i modern tid lagt fram lagförslag mot obligatorisk skolsvenska samt förslag mot att svenska ska få användas i riksdagen. Paralleller har dragits mellan Sannfinländarnas politiska utspel och den utökade näthatsretoriken mot finlandssvenskar i Finland och visar att det finns ett uttalat hot mot deras existensberättigande.¹ Den existerande missnöjdheten mot den svensktalande minoriteten inom en del finsktalande grupper är inget nytt fenomen utan sträcker sig längre tillbaka i tiden.

Under 1800- och 1900-talet i Finland stod förvaltningen och utvecklingen av det svenska arvet till stor del i fokus. Till viss del var det förändring, till en annan eliminering, av de historiska svenska anlagen för att omstöpa den finska nationen. Detta innefattade traditioner, territorier, samhällsbärande institutioner, kultur, politik och språk. Med andra ord – flera av de ingredienser som ger form åt en nation förhandlades. Det var en process utifrån idén om nationen som en föreställd gemenskap och skapandet av en gestaltad samhörighet, en idé som individer okända för varandra kan grunda sig i och känna tillhörighet med oavsett avstånd. Majoritetsbefolkningen i Finland var finskspråkig, alternativt tvåspråkig, under perioden och svenskan som modersmål tillhörde en minoritet. Finland var ett nationsbygge under konstruktion där den finlandssvenska minoriteten inte alltid hade en självklar plats.

Mellankrigstiden i Finland präglades av växande finsknationalistiska rörelser som propagerade för en etniskt och språkligt finsk nation. Åsikterna skapade ett politiskt läge där finlandssvenskarnas rättigheter riskerade att försvagas eller helt försvinna. Flera finlandssvenska tidskrifter skrev om hur läget påverkade landet, politiken och kulturen samt försvarade sin rätt att existera. Stor del av dessa skribenter tillhörde en svensktalande bildad elit vars upplevelse var att deras högre samhällspositioner äventyrades i samband med finsknationalisternas frammarsch. En sådan finlandssvensk tidskrift var *Granskaren*, en tidskrift där flertalet skribenter var en del av den så kallade svenska intellektuella eliten. *Granskarens* skribenter skrev om tidsandan och deras betydelse för nationen, och det är dessa skribenters argument den här uppsatsen kommer försöka få en djupare förståelse för.

---

¹ Karin Sandell, *Parasiter och "bättre folk": Affekt i näthat mot det svenska i Finland*, Åbo Akademi University Press, Åbo, 2022, s. 3.

1.1 Bakgrund

Det fanns ett Finland innan 1808–1809 års krig och ett efter, då Sverige hade förlorat Finland till Ryssland. Finländska nationalfilosofer talade då om finländare som ett historielöst folk med uppmaning att börja skriva deras egen historia.² Det talades om det upplevda förtrycket från Sverige och en nyvunnen chans att skapa en särskild nationalanda. Det fanns också ett missnöje med en ledande svenskspråkig överklass, varpå stridigheterna mellan finlandssvenska minoriteten och finskspråkiga majoritetsbefolkningen startade.³ När Finland övergick från svenskt styre till ryskt 1809 var den bildade överklassen inom högre samhällsställningar främst svenskspråkig. Under seklet formades finsknationalistiska grupper med en strävan att skapa en etniskt homogen finländsk nation. En faktor i nationalitetsskapandet var den gemensamma identiteten och en vision om ett enat språk inom nationens gränser.⁴ Anhängare till finskhetsivrarna ökade efter frigörelsen 1917 och utgjorde en risk för den svenska kulturelitens existensberättigande, genom att yrka på deras positioner.⁵

Sedan Finlands självständighet argumenterades det för olika nationalistiska ideologier, hur landet skulle styras och blomstra. De skilda nationalistiska ideologierna splittrade befolkningen mellan en dragning åt antingen väst eller öst. Oenigheten pågick även inom den finlandssvenska minoriteten vilka var uppdelade i skilda sfärer – kultursvenskhet eller bygdesvenskhet.⁶ Den svenska bildade eliten, kultursvenskarna, hade ett tillvägagångssätt att försöka fungera gemensamt samt konkurrera med den finskspråkiga majoriteten på rikspanet. Kultursvenskheten stod för ett bevarande av en svensk kultur- och rättstradition, en enad nation där finskspråkiga och svenskspråkiga samexisterar.⁷

Fokus för den här uppsatsen ligger på mellankrigstiden, en värld präglad av första världskrigets efterdyningar. Det var ett Europa där nationalistiska och fascistiska strömningar påverkade kontinenten. Dessa två homogena tankesystem orsakade konsekvenser för en mängd minoriteter på kontinenten. Kultursvenskarna hävdade att de varit en naturlig del av det finländska folket, enade i kampen för Finlands självbestämmanderätt. Trots att endast en liten del av minoriteten tillhörde det högre ståndsskicket var finlandssvenskarna ledande i det

---

² Max, Engman, "Historikernas folk", i *Folket: studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*, red. Derek Fewster, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2000, s. 34.

³ Engman, 2000, s. 32–33.

⁴ Hämäläinen, 1969, s. 15.

⁵ Pekka Kalevi Hämäläinen, *Nationalitetskampen och språkstriden i Finland 1917–1939*, Schildt, Helsingfors, 1969, s. 15.

⁶ Engman, 2000, s. 32.

⁷ Henrik Meinander, *Nationalstaten: Finlands svenskhet 1922–2015*, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2016, s. 20–21.

politiska, ekonomiska och kulturella livet i landet. De hade således en alldeles särskild position i Finland, till skillnad från mer utsatta minoriteter i Europa.⁸ Kultursvenskarnas högre ställning innebar en högre känslighet för underminerande förändringar av deras samhällliga status. Av den anledningen koncentrerar sig den här uppsatsen på tidsperioden 1930–1939, då språkstriden var central och finlandssvenska kulturelitens anseende var i riskzonen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka hur en del av den finlandssvenska kultureliten i Finland under mellankrigstiden uttryckte sitt existensberättigande i tryckt press. Uppsatsen granskar både hur de definierade sig själva som grupp och i motsats till finländarna, samt hur de argumenterade för sina positioner inom kultur- och politiklivet.

Syftet kommer besvaras utifrån följande frågeställningar:

- Hur definierar den finlandssvenska kultureliten sig som grupp? Finns det några tydliga motsättningar i hur de definierar finländare?
- Hur motiverar kultursvenskarna sitt existensberättigande i det finska kulturlivet? Vilka argument används för att försvara deras nationella position?

1.3 Forskningsläge

Urvalet för den här uppsatsen har gjorts genom att fokusera på tre relevanta områden för att besvara frågeställningarna. Det finns forskning som berör uppbyggandet av Finland som självständig nation och konsekvenserna av det. Det förekommer även en del studier som berör den finlandssvenska minoritetens historia samt samtida forskning på finlandssvenskarnas situation. För att få en inblick i tidsandan kommer forskning som behandlar nationsbygget och dess påföljder för den finlandssvenska minoriteten att studeras. Den forskningen är av vikt för att kunna ge en fördjupad bild av de faktorer kultursvenskarna uppfattade som hotbild mot deras existensberättigande, alternativt till stöd för deras rättigheter.

Vidare kommer forskning gällande folk och nationalism att användas. Detta för att se vad som definierar ett folk samt vilken typ av nationalism som går att utläsa i materialet. Till sist tar uppsatsen stöd i en avhandling som omsorgsfullt presenterar svenska stereotyper i finländsk press under åren 1918–1939. Avhandlingen bidrar med den komplexa bilden av finlandssvenskarna som existerade under perioden. Den fungerar som underlag för att kunna

---

⁸ Hämäläinen, 1969, s. 12.

presentera den stereotypa uppfattningen av kultursvenskarna i finländsk press, vilket bidrar med en utifrånblick. Nedan kommer de olika forskningsunderlagen presenteras mer grundläggande del för del.

Ainur Elmgren fördjupar sig i bilden av Sverige i finländsk press i sin avhandling *Den allrakäraste fienden, svenska stereotyper i finländsk press 1918–1939*. Avhandlingen utgår från tre olika stereotyper där svensken kategoriseras in som antingen frände, främling eller fiende. Utöver de skildringar som definierar Sverige och svenskhet avhandlar Elmgren den polariserande konflikten om vilken typ av stat Finland skulle vara. Vilka som ansågs vara en del av det så kallade sannfärdiga finska folket och vilka som identifierades som värdigare än andra är frågor som Elmgren behandlar. Elmgren visar hur stereotyper produceras och hur produktionen fyller olika slags syften. Stundom beskrevs Sverige och svenskarna i den finländska pressen som ett hot mot Finland och finländarna. Genom att skildra svenskarna som fiender skapades narrativet om den Andre, en taktik som främjade bildandet av en finsk nationell gemenskap.⁹ Andra gånger betonades frändskapen med svenskarna. Svenskarna sågs då fortfarande som en aktör utanför den finska kollektiva gemenskapen men en accepterad sådan.¹⁰ Mellan polerna fiende och frände existerade främlingarna. Främlingarna ansågs inte nödvändigtvis utgöra ett hot men riskklassades med antydning om pendling åt fiendehållet.¹¹ Finlandssvenskarna pendlade mellan dessa kategorier beroende på debattör. Elmgrens avhandling bidrar med kunskap om finlandssvenskarna skildrade utifrån det svenska arvet i den finländska pressen. Det ger en inblick i hur de uppfattades av finländska skribenter och kan ge utökad förståelse för hur de svenska skribenternas argument formats.

Henrik Meinander beskriver hur den svenska identiteten byggdes upp i samband med Finlands självständighet i boken *Nationalstaten – Finlands svenskhet 1922–2015*. Meinander ger en övergripande bild om läget under mellankrigstidens Finland men även utifrån ett bredare internationellt perspektiv. Boken ger underlag för den politiska utvecklingen i Finland, hur den politiska fennomanin expanderade genom utökad folkligt stöd under slutet av 1800-talet. Vidare beskriver Meinander hur den fennomanska utvecklingen resulterade i grundandet av Svenska Folkpartiet (SFP) 1906 som en finlandssvensk motståndshandling. De svenskspråkiga i Finland började mobilisera sig på olika sätt för att bemöta den växande fennomanin. Det var i samband med mobiliseringen som benämningen finlandssvensk

---

⁹ Ainur, Elmgren, *Den allrakäraste fienden: svenska stereotyper i finländsk press 1918–1939*, Sekel, Diss. Lund: Lunds universitet, 2008, s. 16.

¹⁰ Elmgren, 2008, s. 15.

¹¹ Elmgren, 2008, s. 15.

etablerades som samlingsnamn för den svenska minoriteten.¹² Meinander bidrar med information om de krav som ställdes från både kultursvenskarna och bygdesvenskarna på nationens ledande figurer och vilka behov som behövde tillfredsställas genom lagstiftning. Alternativt vilket stöd som behövdes för att deras existens skulle fungera i harmoni med de finsktalande. Finlandssvenskarna ställde krav gällande andliga rättigheter, det svenska modersmålet, rätt till utbildning, inkludering i den politiska maktapparaten och geografisk förankring. Meinander redogör också för vilka ideologier som rådde i Finland och i Europa samt vilka som förespråkade de olika ideologierna. Vidare beskriver han hur det skapades en klyfta mellan kultursvenskarnas generella liberala, frihetsbejakande åskådning och fennomanernas konservativa, nationalistiska. Detta är en friktion som framkommer frekvent i källmaterialet och fördjupas i analysen.

Pekka Kalevi Hämmäläinen skriver om finlandssvenskarnas svenska arv, äktfinskhet, språkfrågan och nationalitetskampen i *Nationalitetskampen och språkstriden i Finland 1917–1939*. Hämmäläinen bidrar med kunskap om hur hoten utifrån påverkade kultursvenskarna samt vilka dessa upplevda hot var. Arbetet ger även en inblick i självbilden, både från äktfinskt och kultursvenskt håll, samt hur den nationalistiska kampen grundade sig i inbitna uppfattningar från vardera sida. Upplevelsen av finlandssvenskarna som förmer och övermäktiga från finländskt håll beskrivs.¹³ Konflikten var således inte bara materiell utan även existentiell vilket till stor del är vad den här uppsatsen fokuserar på. Hämmäläinen tar upp gruppernas skilda åsikter och deras ursprung samt hur föreställningarna genomsyrade de motsättande nationalistiska ideologierna. Språkstriden och maktkampen baserades till stor del på en uppfattning om andliga rättigheter, något som kommer förklaras närmare under nationalism i teoridelen.

1.3 Forskningsetik

God forskningssed kräver att etiska överväganden ständigt prövas under processen. Forskningsetiska krav har tagits i hänsyn under hela förloppet för både trovärdighet och integritetsskydd. Uppsatsens syfte är att försöka bidra till forskningen om den finlandssvenska kultureliten i Finland under mellankrigstiden. Det görs genom att granska artiklar skrivna från 1930 till 1939 av finlandssvenskar på högre kulturella, sociala och politiska positioner. Den tidigare forskningen som valts ut till uppsatsen fungerar som stöd för att göra en rättvis

---

¹² Meinander, 2016, s. 14.

¹³ Hämmäläinen, 1969, s. 251.

bedömning av källmaterialet. Den valda forskningen skapar en kontext och ökar förståelsen för de ämnen som behandlas i artiklarna. Tolkningarna av resultatet från källmaterialet grundar sig i informationen från de tidigare vetenskapliga arbetena för objektivitet. Resultatet är i sin tur återgett i enlighet med det skribenterna uttrycker och citaten är exakt återgivna. För att skydda både det vetenskapliga värdet i uppsatsen och *Granskarens* skribenter har det noggrant setts till att skribenternas åsikter är korrekt framställda. Valet att använda skribenternas namn utan censurering har gjorts då de var offentliga debattörer vilka själva valde att publicera sina skrifter i *Granskaren*. Det finns ingen mening att förvränga eller feltolka deras argument utan bara skapa en större förståelse för deras situation och självuppfattning under perioden.

2 Metod och källmaterial

2.1 Metod

Uppsatsen har för avsikt att skapa en djupare förståelse för den finlandssvenska kultureliten under en period där de uttrycker en känsla av existentiellt hot. För att förstå vad känslan grundar sig i behöver både deras självuppfattning och argument för existensberättigande analyseras. En kvalitativ textanalytisk metod kommer användas för att tolka och förstå materialet. Det gäller att förstå i vilken kontext materialet uppstått, vad för typ av tidskrift det publicerats i och vilka det riktar sig till. Materialet bearbetas med en hermeneutisk teoretisk inriktning för att kunna förmedla en fördjupning av kulturelitens egna upplevelser. Riktningen inspireras av existentiellt inriktad hermeneutik som går ut på att försöka tolka författarna bakom texterna, deras intentioner och existens.¹⁴

I den här typen av tolkningsprocess är förförståelsen en viktig komponent. Av den anledningen kommer viss biografisk information om *Granskarens* skribenter vara nödvändig att markera i samband med resultatet. Även den tidigare forskningen kommer vara en del av förförståelsen i analysdelen. Informationen om skribenterna har framtagits via Uppslagsverket Finland (uppslagsverket.fi). All data i uppslagsverket är verifierad och kan endast redigeras av redaktionen och forskare, varför den som källa anses fullt trovärdig. Det är nödvändigt att gå in i materialet med ett öppet sinne för att se hela textens potential.¹⁵ När resultatet väl

---

¹⁴ Andreas, Fejes & Robert, Thornberg (red.), *Handbok i kvalitativ analys*, Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2019, s. 73.

¹⁵ Fejes & Thornberg (red.), 2019, s. 82.

färdigställt har det gjorts utan en ledande tanke om vad svaren ska bli. Först då kommer den tidigare forskningen in som hjälp för att tolka utfallet.

2.2 Källmaterial och avgränsning

Tidskriften *Granskaren* grundades 1929 av svenskspråkiga akademiker vid Åbo Akademi. *Granskaren* hade för avsikt att skapa en plats för kultur, ekonomi och politik. Debatterna behandlade kulturella och politiska teman samt den aktuella samhällsutvecklingen i Finland och världen. Redaktionen betonade att forumet skulle ge en bred idédebatt där skilda politiska och kulturella uppfattningar skulle komma att samexistera.¹⁶ Inläggen skrevs dock av finlandssvenska akademiker där intentionen var att främja den finlandssvenska kulturen. Skribenterna i *Granskaren* tillhörde den finlandssvenska kultureliten i Finland. Det innebär att de innehade högre samhällseliga positioner vilket beviljade en högre social ställning än bygdesvenskarna. Fokus i den här studien kommer att ligga på debatterna som berör finlandssvenskarnas situation och ställning.

Tidskriften var aktiv mellan 1930 och 1939 då *Granskaren* slutligen sammanstrålade med Finsk Tidskrift.¹⁷ Under dessa nio år utkom *Granskaren* med tio nummer per år och samtliga nummer har analyserats. Perioden som fristående tidskrift utgör studiens avgränsning och det aktuella ämnet behandlas i samtliga årgångar.

Upplagorna innehåller cirka fyra till fem artiklar och på vissa går det att utläsa relevansen genom rubriken. Den större delen av materialet har dock lästs igenom med fokus på sökord. Sammanhang som berör svenskhet eller finskhet, nationalism, ideologi, språk och minoriteter har prioriterats. Dessa artiklar har registrerats och sedan närlästs för att få en djupare förståelse av kontexten komponenterna bildar. I samband med närläsningen visade sig fyra teman vara mest framstående; kulturarv, definierande motsatser mellan svensktalande och finsktalande, minoritetsrätt och nationalism. Presentationen av undersökningen kommer av den anledningen att delas in i fyra delar vilka avhandlar de nämnda kategorierna. Det tematiska upplägget skapar en tydligare kontext för analyserna efter varje enskild resultatdel. En närmare beskrivning av vad kategorierna innebär och vad de har för koppling till kultursvenskarna presenteras i varje del innan resultaten och fördjupas i analyserna.

I slutet av varje nummer av *Granskaren* förekommer en sektion kallad ”Kritik och diskussion”. I det avsnittet öppnar redaktionen upp för utomstående att fritt bidra med inlägg.

---

¹⁶ *Granskaren*, *Granskaren*, 1930-01-01, s. 0.

¹⁷ Jutta, Ahlbeck (red.) Finsk tidskrift 1/2017. Tema: Finsk Tidskrift 140 år. Föreningen Granskaren, 2017, s. 38.

Dessa innehåller åsikter rörande tidigare debatter alternativt öppnar upp för nya tankeämnen. Ämnena berör ofta finlandssvenskarna och deras situation, ofta är de mer frispråkiga och radikala. Dessa kommer inte användas i granskningen då de mestadels endast har signerats med initialer. Det skulle vara ett på tok för omfattande detektivarbete att försöka lista ut huruvida de tillhör den grupp uppsatsen har för avsikt att studera. De må vara övergripande svensktalande (aldrig finsktalande) men de hör eventuellt inte till kultursvenskarna. Eventuellt identifierar de sig inte ens som finlandssvenskar, då vissa ordinarie skribenter är rikssvenska med anställning i Finland. Av den anledningen kommer sekvensen ”Kritik och diskussion” uteslutas.

De rikssvenska skribenterna som förekommer, om än sällan, kommer inte heller vara relevanta i undersökningen. En del rikssvenskar tjänstgör vid Åbo Akademi och har meningsfulla diskussioner rörande svenskhet i Finland, men de representerar inte de avsedda studieobjekten.

2.3 Teoretiska perspektiv och begrepp

2.3.1 Historiebruk och nationalism

För att kunna tolka materialet krävs det att ha historiebruk i beaktande. Detta då fokus i materialet riktas mot kulturarv, modersmål och nationalism där skribenterna ofta använder sig av historiska händelser. Att bruka historia behöver inte vara sammanhängande med ett försök att navigera i samtiden med hjälp av det förflutna, inte heller för att förutspå eller påverka framtiden. Historiebruk kan ha flera avsiktliga användningsområden. Det som är relevant att ta hänsyn till i tolkningen av materialet är det identitetsbyggande historiebruket. Ulf Zander förklarar: ”hänvisningar till historien är också betydelsefullt för både individer och kollektiv vad gäller att skapa och utveckla identiteter”.¹⁸ *Granskarens* skribenter talar ofta till den finlandssvenska ungdomen där historiebruket kan fungera som ett moraliskt grepp, att leda ungdomarna i vald riktning. Eventuellt brukas historien av skribenterna som ett enande verktyg, ett sätt att organisera den finlandssvenska minoriteten med hjälp av en gemensam historia.

Tolkningen av begreppet *folk* är inte helt okomplicerad. Uppfattningen om ett finländskt folk etablerades och utvecklades i samband med det nationella uppvaknandet under 1800-

---

¹⁸ Ulf, Zander, ”Historiens mångfald – reflexioner kring nutida historiebruk”, *Finsk Tidskrift*, vol. 144, nr 1, 2020, s. 15.

talet.¹⁹ Begreppet *finsk* eller *finländsk* möjliggjorde ett sätt för Finlands befolkning att identifiera sig med nationen. Zacharias Topelius skrev i romantisk anda om det finländska folket som ”ett av Gud särskilt utvalt folk”, med ett eget väsen.²⁰ I snäv bemärkelse gällde det den finsktalande majoritetsbefolkningen och i vid bemärkning, kallat Finlands folk, räknades även minoriteterna in.²¹ Finländare blev på så vis etniskt och kulturellt skiljaktiga från andra nationella identiteter. Det i sin tur gjorde så att de nationella minoriteterna blev något avvikande då den nationella identiteten krävde särskilda ramar. Finlandssvenskarna som ett särskilt folk formades som resultat av finskhetsivrarnas nationella strävanden.²² I början av 1900-talet började den finlandssvenska identiteten formas på allvar. Språkstrid, samhällsförändringar och yttre hot ledde till ett sökande efter en egen folktillhörighet.²³ I pressen och folklivsskildringar skapades bilden av det finlandssvenska folket. En bild av en gemensam historia och traditioner fungerade som verktyg för att erkänna den etniska gruppen. Från finländskt håll skapades bilden av finlandssvenskarna som överklass och borgerliga.²⁴ Det gällde dock främst den finlandssvenska kultureliten och inte allmogen då eliten kritiserades för sin samhällliga maktposition. Utifrån den historiska förklaringen går det att se hur det gjordes skillnad på folk och folk under perioden. Det utgör även en förklaring varför hävdandet av identitet är så centralt i materialet. Förhoppningsvis kan det bidra med en ökad förståelse för skribenternas självdefinition och existensberättigande argument i tidskrifterna. Begreppen *folk* och *folksjäl* används emellertid i nationalistiskt syfte, därför klargörs definitionerna av nationalism nedan.

Nationalism och *ideologi* är begrepp som är bärande genom uppsatsen. De förekommer frekvent i den tidigare forskningen samt i källmaterialet. *Granskarens* skribenter diskuterar både romantisk och västlig nationalism. Anthony D. Smith beskriver romantisk nationalism som en tro på en homogen nationell ande; gemensam kultur, etniskt ursprung och språk.²⁵ Vidare förklarar Smith hur den romantiska tidigare betraktats som östlig nationalism och beskrivits i negativa ordalag. Det resonemanget påminner om sättet *Granskarens* skribenter förklarar den äktfinska nationalismen. När skribenterna däremot använder nationalism i

---

¹⁹ Mari Koli, ”Folklivsskildringens folk och litteraturhistoriens borgerskap”, i *Folket: studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*, red. Derek Fewster, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2000, s. 47.

²⁰ Nils Erik Forsgård, ”Topelius och folket”, i *Folket: studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*, red. Derek Fewster, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2000, s. 81.

²¹ Forsgård, 2000, s. 82.

²² Forsgård, 2000, s. 82.

²³ Koli, 2000, s. 50.

²⁴ Koli, 2000, s. 52.

²⁵ Anthony D. Smith., *Nationalism: theory, ideology, history*, 2nd ed., Polity, Cambridge, UK, 2010, s. 42.

positiv bemärkelse är det idén om västlig nationalism. Den västliga nationalismen benämns av Smith som medborgerlig nationalism, präglad av mer liberala värden; frihet, individualism och rationalitet.²⁶ Ett synsätt som också går hand i hand med skribenternas sätt att uttrycka sig om positiv nationalism. Smith förklarar även hur nationalism kan användas i rent politiskt syfte för att erövra eller behålla maktpositioner.²⁷ Subkulturella eliter kan mobilisera folk utifrån argument om gemensamma värderingar för egen politisk vinning. Den finlandssvenska kultureliten skriver ofta om vad nationen har att förlora utan dem. Hur kulturella och politiska värden riskerar att försvinna med dem ifall äktfinska nationella ideal erövrar. Kultursvenskarnas intressen kommer därför tolkas utifrån den ramen.

2.3.2 Begrepp

Bygdesvenskhet och *kultursvenskhet* är två termer som myntades under andra halvan av 1800-talet. Axel Olof Freudenthal, föregångsman för den tidigare, och Carl Gustaf Estlander för den senare. Begreppen utgör exempel på två svensknationella samhällsstrategier i Finland vilka växte fram som motreaktion på finsknationalismen.²⁸ Bygdesvenskheten grundade sig i tanken om en enad finlandssvensk minoritet definierad som etiskt svensk. Motivationen var att skapa självstyrande provinser med svenskspråkiga förvaltningsenheter. Det var en separatistisk ideologi främst representerad av den svenska allmogen. Kultursvenskheten, företrädd av den svenska bildade klassen, strävade i motsats efter en jämlik nationalstat. Det svenska kultur- och rättsarvet betonas som en viktig del av Finland, något kultursvenskarna manade alla nationens folk att ömsesidigt värna om. Begreppen är väsentliga i analysen eftersom *Granskarens* skribenter i mångt och mycket debatterar om nationalism och ideologi.

Svensktalande folket, *svenska folkelementet* och *finlandssvenskar* användes alla som begrepp under perioden.²⁹ Av den anledningen kommer olika beteckningar förekomma gällande finlandssvenskarna. I den generella bemärkelsen talas det om hela den finlandssvenska minoriteten; kultursvenskar och bygdesvenskar. När det specifikt berör den förstnämnda skrivs kultursvenskar eller finlandssvenska kultureliten. I tolkningen av källmaterialet kan det förekomma antaganden. Exempelvis om skribenterna syftar till sin tillhörighet till kultureliten, även om de använder ett annat uttryck. Tolkningen kommer att

---

²⁶ Smith, 2010, s. 44.

²⁷ Smith, 2010, s. 60.

²⁸ Engman, 2000, s. 33.

²⁹ Meinander, 2016, s. 27–28.

bero på sammanhanget begreppet används i. Benämningen *elit* brukas för att den bildade klassen finlandssvenskar själva brukade epitetet och ansåg sig tillhöra det högre skiktet.³⁰

Fennomani och *äktfinskhet* förekommer frekvent i materialet. Fennomani är ursprungligen ett uttryck för finskhetsivrare inom nationalitetsrörelsen. Fennomaniernas mål var att förfinska nationen etniskt, kulturellt och politiskt. Ur den ideologin växte äktfinskhetsrörelsen fram, vilka kallade sig äktfinnar.³¹ Ibland används även uttrycket *svekoman*, vilket är fennomaniens motsats och beskriver ett svenskhetvurmeri.

Valet av ordet existensberättigande gjordes i samband med genomgången av källmaterialet. Åtskilliga debatter i Granskaren resonerar kring resultatet av fredsfördraget och Nationernas Förbunds utlovande om minoritetsrätt. Skribenterna motsätter sig gränsdragningarna som gjordes i samband med freden på grund av osäkerheten för minoriteterna. Diskussionerna lyfter frågan om vilka som har rätt att finnas till och på vilka villkor. Enligt Svenska Akademiens ordbok betyder *existensberättigande* ”rätt att finnas till” eller ”motivering för att finnas till”, vilket är hur begreppet används.³² Finlandssvenskarnas existensberättigande tolkas utifrån skribenternas åsikter rörande deras kulturella arv. De argumenterar för betydelsen av deras existens i Finland och vad som eventuellt skulle förloras utan dem. Vad som skulle missgynna nationen utan deras existens går att tolka i jämförelsen mellan dem och andra, hur de tillför något unikt.

3 Undersökning

I följande del kommer resultatet från källmaterialet delas upp i fyra sektioner. Först redogörs för materialet som beskriver kultursvenskarnas åsikter om kulturarvet, följt av materialet gällande definierande motsatser mellan finsktalande och svensktalande. Vidare presenteras resultatet rörande finlandssvenskarnas minoritetsrätt och slutligen argument om nationalism. Samtliga resultatdelar följs av en analys.

3.1 Kulturarvet

Nedan redovisas resultatet gällande kulturarv, och i analysen diskuteras hur kulturarvet definierar den finlandssvenska kultureliten som grupp och hur det ligger till grund för deras existensberättigande.

---

³⁰ Hämäläinen, 1969, s. 25.

³¹ Meinander, 2016, s. 26.

³² Svensk Ordbok, Svenska Akademin, publicerad: 2021, (<https://svenska.se/so/?id=117496&pz=3>).

Kulturarvet beskrivs både andligt och konkret. Det själsliga kopplas emellanåt till konkreta värderingar eller drag, men i vissa fall till naturen då det också antas som andligt. Artiklarna berör kultursvenskarnas definition av sig själva utifrån deras svenska arv och språk. Även hur dessa två komponenter ur ett politiskt, kulturellt och socialt perspektiv är viktiga för nationen. Mindre teoretiska tolkningar kopplade till frågeställningarna görs i resultatdelen, men främst i analysdelen som följer på resultatdelen.

3.1.1 Resultat

I november 1930 framträder juristen och politikern R. A. Wrede fram och blickar med värme tillbaka på Per Brahe, 1600-talets generalguvernör över Finland. Brahe bidrog med grundandet av Kungliga Akademien i Åbo vilket enligt Wrede la grunden för utvecklingen av den högre kulturen i Finland.³³ Den svenska bildningsformen sägs vara denna högre kultur. Wrede använder Åbo Akademi i en idealistisk beskrivning av det svenska kulturarvet och dess framtida påverkan på Finland som kulturland. Här lyfter han fram vikten av att nå ut till hela den svenska befolkningen i Finland och hur avgörande den svenska kulturen är för landet. Wrede hävdar att varje svenskspråkig är pliktskyldig sin svenska stam och fosterland att ge sitt stöd till Åbo Akademi, en förutsättning för landets framtid som nordisk kulturstat.³⁴ Här går det att tolka det som att Wrede försöker bruka historien till sin fördel, genom att högaktat blicka tillbaka på det förflutna och anbefalla ett bevarande av det svenska kulturarvet.

Alice Cronwall, biträde vid Åbo Akademis kansli, skriver 1932 ett debattinlägg i *Granskaren* där hon instämmer med författaren Jarl Hemmer från tidskriften *Nya Argus*. Debatten handlar om vikten av att sköta finlandssvenskarnas kulturella förbindelser med Skandinavien och Cronwall framhåller finlandssvenskarnas dyrbara bildningsarv och nödvändigheten i att upprätthålla detsamma.³⁵ Den svenska pressen i Finland och främst kulturreportagen framställs som viktiga aktörer i bevarandet av kulturarvet. Inte minst är de skyldiga den svenska bildade ungdomen detta. Här fokuserar Cronwall likt Wrede på det finlandssvenska bildningsarvet, med koppling till den finlandssvenska ungdomen och vikten av att försvara densamma.

Det går att se hur kultureliten värnar om varandra, i en utgåva 1933 nämns bland andra Hemmer igen. Litteraturhistorikern (bland annat kritiker i *Nya Argus*) Erik Kihlman och konstnärsparet Henry och Mariquita Ericsson går bort i en bilolycka efter ett besök hos Jarl

---

³³ Åbo Akademi, *Granskaren*, 1930-11-01, s. 133.

³⁴ Åbo Akademi, *Granskaren*, 1930-11-01, s. 135.

³⁵ Kulturreportaget i vår svenska tidningspress, *Granskaren*, 1932-01-01, s. 1.

Hemmer. Författaren Erik Therman skriver om händelsen och beskriver det som en stor förlust för den svenska kulturen.³⁶ I texten förhöjer Therman de värden som för honom beskriver den svenska kulturen; intellekt, mod och viljestyrka. Therman uppmanar till manlig strävan efter ihärdigt arbete och positiv anda för den svenska kulturen. Hans hyllning till den bortgångne Erik Kihlman blir också en hyllning till det svenska kulturarvet. Den finlandssvenska kultureliten definieras enligt Therman med intelligens och själslig styrka, precis som Cronwall som också talar om ett dyrbart bildningsarv.

1933 högtidlighåller filosofen Rolf Lagerborg Gustav II Adolfs dag och det svenska kulturarvet. Lagerborg uppmanar till besinning i vad som påstås vara en utmanande tid att leva i, en tid där ondska präglar världen. För Lagerborg stod den forna kungen upp för individualism och kulturliberalism.³⁷ Lagerborg drar paralleller mellan förföljelserna av judar i Tyskland och Gustav Adolfs tid. Han menar att motståndet då som nu grundar sig i en kränkt rättskänsla. Gustav II Adolfs dag önskar Lagerborg ska firas i gemenskapens tecken, inte det separatistiska som hävdas från finländsk press. Lagerborg anser att finländarna borde vilja fira den inhemska svenska kulturen "...en klenod att vårda evärdligt."³⁸ Kulturarvet grundar sig enligt Lagerborg i individualism och kulturliberalism. Det går att tolka Lagerborgs text som att det finländska hotet kommer ifrån en känsla av kränkthet, samt att finlandssvenskarna strävar efter enande medan finländarna strävar efter separatism.

Med stöd i filosofin skriver språkvetaren Rolf Pipping, i september 1935, om sambandet mellan kultur och bildning samt om hur dessa är fenomen som ständigt kräver näring för att existera. Finlandssvenskarna menas ha en lång och skön kulturtradition som behöver underhållas för fortsatt verkan.³⁹ Frågan som ställs i Pippings text är hur finlandssvenskarna ska nyttja denna kulturskatt till sin fördel och inte endast bruka den som skryt. Svaret är enligt Pipping självuppfostran, att förhindra andlig försummelse och att stimulera intellektet för att bygga ett starkt inre som kan stå starkt mot de yttre orosvindarna. Detta kan tolkas som att Pipping räds ett slags kulturelitistiskt högmod och att det krävs behärskning för att bevara den finlandssvenska positionen. Det kan även tolkas som att finlandssvenskarna måste samarbeta för att upprätthålla kulturarvet.

1937 skriver etnologen Sven Andersson en text om språklig förfinskning av läroböcker. Andersson menar att finlandssvenskarna delar fosterland men inte är finländare utan just

---

³⁶ En förlust., *Granskaren*, 1933-10-01, s. 132.

³⁷ Gustav Adolfs kamp och vår kamp., *Granskaren*, 1933-11-01, s. 138.

³⁸ Gustav Adolfs kamp och vår kamp., *Granskaren*, 1933-11-01, s. 140.

³⁹ Bildning och språk, *Granskaren*, 1935-09-01, s. 107.

finlandssvenskar.⁴⁰ I förfinskningsprocessen grundar sig inte rädslan endast i förlust av rättigheter utan även av sitt arv. Här betonar Andersson det svenska arvet som en naturlig del av finlandssvenskarna. Det går att tolka det som att rädslan inte ligger i att förlora en högre samhällsposition utan snarare att gå miste om något själsligt. Att det andliga värdet står högre än eventuell makt.

Granskarens redaktion uppmärksammar i september 1938 Emil Zilliacus sextioårsdag med en hyllning till hela Euterpegenerationen vilken Zilliacus tillhörde. Euterpe var en finlandssvensk kulturtidskrift i början av 1900-talet som bedrev kulturradikal journalistik. Skribenterna var en del av den yttersta finlandssvenska kulturkretsen och *Granskaren* illustrerar hur den generationen la grunden för den svenska kulturen i Finland. Redaktionen beskriver att det var Euterpegenerationen som utvecklade den finlandssvenska kulturkretsens stilsäkerhet och mognad - en kulturgärning som *Granskaren* säger sig äras av att ta stafettpinnen ifrån.⁴¹ Artikeln går att tolka som en honnör till den äldre kultureliten och värden som klass och visdom vilka Euterpegenerationen sägs ha format för att sedan föra vidare till senare generation kultursvenskar.

I nästa upplaga framträder en annan nostalgiker, L. G. von Bonsdorff, docent i historia. Bonsdorff minns en av kultursvenskhetens urfäder, Carl Gustaf Estlander. Tankarna går till Estlanders sätt att stå upp mot känslotänkande och omodern fosterlandskärlek. Här framträder en övertygelse om att en nations förträfflighet går i enlighet med naturen, något som inte anstår en medlem av andens fria folk hävdar Bonsdorff.⁴² Språket nämns som en av komponenterna till det andliga, något som är viktigt att bevara. Även Bonsdorffs inlägg kan läsas som att kultursvenskarna definieras som fria och individualistiska där modersmålet är en del av den finlandssvenska själen och att språket således måste försvaras för att själen ska kunna existera.

1939 tar redaktionen tillfället i akt att inför Svenska dagen hylla det svenska folket i Finlands gärningar i det förflutna. Likt Lagerborgs artikel några år tidigare högtidlighålls minnet av Gustav II Adolf, kungen som påstås gestalta de nordiska och finlandssvenska värdena; frihetsanda och kraft.⁴³ Finlandssvenskarna framställs som länken mellan öst och väst med uppgiften att hålla nationen i västlig riktning, bort från barbari. Freudenthal förkroppsligade finlandssvenskarnas ideal med svensknationalistisk strävan - en avgörande

---

⁴⁰ »Finland (Suomi)«, *Granskaren*, 1937-04-01, s. 58.

⁴¹ Emil Zilliacus sextio år, *Granskaren*, 1938-09-01, s. 101.

⁴² „Ubi patria, ibi bene”, *Granskaren*, 1938-10-01, s. 119.

⁴³ Inför svenska dagen, *Granskaren*, 1939-10-01, s. 117.

figur för enandet av den svenska allmogen och den svenska bildade klassen. Men också avgörande för nationen Finland där redaktionen menar att självständigheten är finlandssvenskarnas förtjänst. Här nyttjar redaktionen historiebruk för att göra ett exempel. Användandet av svensk historia i förhållande ordalag gör att det går att tolka artikeln som ett försök till att mobilisera kultursvenskarna och bygdesvenskarna. Artikeln skrivs även under ett riksdagsvalår så eventuellt finns det politiska intentioner. I artikeln definieras finlandssvenskarna som fria och starka samt deras existens som en värdefull länk åt västvärlden.

3.1.2 Analys

I resultatet syns det hur vissa av kultursvenskarna fruktar högmodiga tendenser hos den kulturelit de är en del av. Det hindrar dock inte lovorden för den finlandssvenska minoriteten att flöda. Finlandssvenskarna framställs vara del av en högre kultur, besitta en unik elitanda och vara bildade och intellektuella. De säger sig även vara frihetstänkande, rationella, individualistiska och liberala. Under perioden präglades ständigt debatter och motioner om försök att förfinska universiteten som en del av finskhetsivrarnas nationella kampanj.⁴⁴ Särskilt från äktfinskt håll fanns det ett uttalat missnöje mot ojämn maktfördelning, med hänvisning till överklassen som påstods främst representeras av finlandssvenskar. När kultursvenskarna skriver om dessa äktfinska påståenden om särskilda privilegier för finlandssvenskarna, i synnerhet kultursvenskarna, förnekas och ifrågasätts dessas existens. Skribenternas lovordande texter om finlandssvenskarna uppfattas, i relation till samhällsläget om krav på begränsad svensktalande närvaro inom utbildningsväsendet, som ett försvar för dessa positioner. Det tolkas som att argumenten, gällande bildning och intellekt som en del av det finlandssvenska kulturarvet, fungerar som skäl mot fennomanernas lagförslag.

I början av 1930-talet la Agrarförbundet fram lagförslag om att utesluta svenskan som del av de två officiella nationella språken. Förslaget, en del av förfinskningsprocessen, stöttades av konservativa Samlingspartiet, äktfinska studentelitens sällskap AKS och fennomanska Lapporörelsen.⁴⁵ Förslaget röstades ner vilket resulterade i demonstrationer och hotfulla aktioner mot finlandssvenskarna. De svenskspråkiga anklagades för att se Sverige som sitt andliga hemland, inte Finland.⁴⁶ Utifrån den kontexten är det inte speciellt underligt att *Granskarens* skribenter ofta hänvisar till modersmålet. Studiens resultat visar hur

---

⁴⁴ Hämäläinen, 1969, s. 156.

⁴⁵ Meinander, 2016, s. 50.

⁴⁶ Meinander, 2016, s. 50.

modersmålet antas som något essentiellt, ett andligt fenomen och del av kulturarvet. Med ett synsätt på språket som något sammanbundet med själen, skulle språklig underkastelse innebära själslig död. Skribenterna skriver om det svenska språket som intellektuellt uttrycksmedel och en del av nationens högre kulturella arv. Därför påstås bevarandet av språket vara förnuftigt och rationellt. Den nära andliga kontakten med rikssvenskarna anges vara just genom det gemensamma modersmålet. En kontakt som uppges vara av vikt, varför modersmålet ständigt måste höjas och förvaltas. Inte minst skriver de att de är skyldiga den finlandssvenska ungdomen att kämpa för bevarandet av modersmålet.

Kultursvenskarnas existensberättigande motiveras utifrån de tidigare nämnda egenskaperna; elitandan, intellektet, frihetssträvandet och förnuftet. Nationen sägs gynnas både politiskt och kulturellt, såväl inrikes som internationellt av deras existens. Det uttrycks i princip att kultursvenskarna bär Finlands rykte på sina axlar. Som bärare av det högre kulturarvet gör de landet attraktivt för resten av Norden. Skribenterna talar för sitt svenska anrika kulturarv med hjälp av historiska berättelser och minnesdagar. De sammanbinder deras påstådda egenskaper som förnuftiga och intellektuella med arvet, något som finns naturligt i deras blod. Det påståendet gör dem unika i landet och skapar ett avstånd mellan dem och andra. Utan kultursvenskarna, förloras dessa nationsfrämjande kvaliteter, då de andra inte besitter det högre arvet. Argumenten för deras existensberättigande bygger således på exklusivitet. Det beskrivs som en lyx att ha de som tjänare för nationen. Det är dessutom ärftligt, varför inga andra än dem kan föra de storslagna värdena vidare.

Det är inte med blyghet det svenska kulturarvet gestaltas och historierna som väljs att frammanas innehåller välkända personligheter. Det går att tolka det som att kulturarvets historia brukas för att erkänna den finlandssvenska minoritetens status och således som försvar för kulturelitens ställning. Genom blinkningar till andra finlandssvenska kända namn i det samtida kulturlivet skapas även en gemenskap i gruppen. Den svenska dagen som firas under datumet för Gustav II Adolfs dödsdag, hänvisar till det svenska rättsarvet och samhällsordningen Finland erhöll under kungens tid. 1933 och ett par år framåt uppstod det tumult i samband med denna dag mellan nationalistiska svensktalande och finsktalande grupper.⁴⁷ I resultatet syns det hur skribenterna högtidlighåller dagen och med tanke på omständigheterna verkar det andaktsfulla språkbruket fungera som ett försvar av kulturarvet men också existensberättigandet.

---

⁴⁷ Meinander, 2016, s. 52.

3.2 Defnierande motsatser

Nedan redovisas resultatet beträffande kultursvenskarnas självdefinition och definitionerna av den finsktalande majoritetsbefolkningen. Beskrivningarna av respektive grupp skiljer sig rätt radikalt och dessa motsatser kommer att gås igenom mer noggrant i analysen som följer.

3.2.1 Resultat

Efter att *Granskaren* grundades 1929 utkom den första bilagan i januari 1930. Bilagan innehåller en text av tidigare nämnda Pipping gällande modersmålets värde.

Problematiserandet av modersmålet som fenomen påstås vara aktuellt i en tid då språket fått dogmatisk mening i samband med äktfinskhetens okritiska ideologi.⁴⁸ Pipping beskriver modersmålet utifrån både ett rationellt och ett irrationellt förhållningssätt. Han menar att språkuppfattning kan ses genom antingen ett romantiskt synsätt, med kopplingar till folksjälen eller ett etnografiskt synsätt, med koppling till nationell solidaritet. I en passage om språket som intellektuellt uttrycksmedel inom den europeiska kulturkretsen skriver Pipping:

Om en svensk finländare i våra dagar håller fast vid sitt modersmål, kan han åberopa det förnuftiga skälet att han för sig bevarar ett högt utvecklat intellektuellt uttrycksmedel som i otaliga drag bär vittne om den svenska odlingens gemenskap med de högsta formerna av europeisk kultur.⁴⁹

Påståendet görs enligt det rationella synsättet på språk. Pipping menar att svenskan har ett högre kulturellt värde historiskt då finskan endast fått högre status på senare dagar.

Argumentet fungerar som en avvisning mot det påstådda romantiserande äktfinska synsättet på språkstriden. Att förfinska nationen anses oförnuftigt då nationen skulle ta skada i kulturellt hänseende utan finlandssvenskarna. Det går att tolka som att finlandssvenskarna behövs ur nationellt främjande synpunkt som bärare av det högre kulturarvet.

En annan skribent är i ett nummer 1931 inne på liknande bana men med en annan taktik. Axel Wallensköld, professor och kansler för Åbo Akademi, agiterar för finlandssvenskarnas nära andliga kontakt med sverigesvenskarna. Wallensköld anser att äktfinskmentalitet ökar bland den finsktalande befolkningen med krav om att förfinska den finlandssvenska minoriteten.⁵⁰ Det gäller inte endast språket utan även sinnelaget, enligt den fennomanska

---

⁴⁸ Modersmålets värde, *Granskaren*, 1930-01-01, s. 4

⁴⁹ Modersmålets värde, *Granskaren*, 1930-01-01, s. 5.

⁵⁰ Sverigesvenskan och finlandssvenskan, *Granskaren*, 1931-07-01, s. 88.

principen ”ett språk, ett sinne” (*yksi kieli, yksi mieli*). När finländarna omöjliggör att finlandssvenskarnas svensk-kulturella identitet kan samexistera i Finland, menar Wallensköld att det naturliga blir att söka samhörighet med Sverige.⁵¹ Därför manar Wallensköld finlandssvenskarna att anamma ett mer högsvenskt språkligt uttryck eftersom modersmålet är deras största gemensamma nämnare. Detta tyder på att språket är den väsentligt största skillnaden mellan finländare och finlandssvenskar och Wallensköld föreslår ytterligare åtgärder på den punkten. Wallensköld antyder att det finns en andlig skillnad mellan finlandssvenskarna och finländarna, eftersom modersmålet binds samman med den svenska själen. Det går att tolka Wallenskölds uppmaning om ett högsvenskt språkligt uttryck som ett försök till att organisera den finlandssvenska minoriteten, att hela minoriteten gemensamt måste göra motstånd mot förtrycket genom att förhöja det svenska kulturella arvet.

Professorn K. Rob. V. Wikman upplever 1933 att universiteten har blivit huvudföremål för språkstriden, samt nationalistisk- och fascistisk ideologi. Enligt Wikman har det fallit i glömska att det var landets svenskar som möjliggjorde starten på nationens politiska befrielse 1863 och vidare utvecklade demokratiseringsprocessen.⁵² Den finländska ungdomen påstås protestera mot de svenska kamraternas dyrbara kulturprivilegium, vilket Wikman menar är en produkt av nationalistiskt febrigt känslotänk. Artikeln utgår från förslaget om endast finsktalande undervisning på universitet vilket, om det skulle fastslås, befaras ”barbarisera” Finlands politiska och kulturella liv.⁵³ Här brukar även Wikman historien genom att tilldela finlandssvenskarna äran för nationens demokratisering. Alltså verkar det som att finlandssvenska kultureliten av Wikman definieras som högre politiskt och kulturellt stående än finländarna, med avseende till kommentaren att nationen skulle barbariseras utan dem på liknande positioner.

I kommande nummer gör författaren Therman gällande att finlandssvenskarnas existens är allvarligt hotad och således osäkras kulturens fundament.⁵⁴ För att orientera sig i det hätska klimatet manas finlandssvenskarna söka styrka i lugnet och att bemöta stormen ridderligt. ”Svenskarna äro mera ett intellektets, finnarna mer ett den omedelbara känslans folk.”⁵⁵ skriver Therman. Therman definierar finlandssvenskarna som förnuftiga och intellektuella i motsats till finländarna som framställs som känsliga. Finlandssvenskarnas pliktmedvetande riskeras uppfattas som svenskt övermod av det känslolösa finländska folket.

---

⁵¹ Sverigessvenskan och finlandssvenskan, *Granskaren*, 1931-07-01, s. 88.

⁵² Varthän?, *Granskaren*, 1933-10-01, s. 121.

⁵³ Varthän?, *Granskaren*, 1933-10-01, s. 123.

⁵⁴ De finländska folkkyrnena och nationalitetsproblemet, *Granskaren*, 1933-11-01, s. 146.

⁵⁵ De finländska folkkyrnena och nationalitetsproblemet, *Granskaren*, 1933-11-01, s. 146.

Finlandssvenskarna beskrivs av Therman stå för förnuft och individualism. Tiden påstås ha visat hur stora skillnaderna är mellan finskt och svenskt, men att styrkan i nationen borde grundas just i motsatserna. Ett enande av dessa egenskaper menar Therman kan fungera främjande för nationen, men fallera utan finlandssvenskarnas kulturella bidrag.

P. O. von Törne, professor och grundare av *Historisk Tidskrift för Finland*, räknar finlandssvenskarna som en internationell tillgång och att deras värde är betydligt högre än en siffra i relation till majoritetsbefolkningen.⁵⁶ I december 1933 lyfter han fram att den svenska bildningen och kulturen borde höjas snarare än motarbetas, för nationens bästa. Törne uttrycker även en historisk önskan om Åbo Akademi som en plats för svenskt kulturfrämjande, med en viktig uppgift för Finlands framåtskridande. Kännetecknande för kultursvenskarna anser Törne vara självbehärskning; förmågan som skiljer den civiliserade människan från den okultiverade.⁵⁷ Vidare förklarar Törne hur den bildade svenska ungdomen, fri från känsloromantik, behöver skydd mot obehärskade naturkrafter. ”Vi ha rätt att tro, att en roll är oss förbehållen i ett dylikt räddningsarbete, vår stam, vår odling, vårt samhälle, hela vårt land till gagn.”⁵⁸ Kultursvenskans roll är fri från förmätenhet och högmod. Törnes antydning om att svenskarna har behärskningen i behåll trots omständigheterna kan ge viss antydning att det finländska är obehärskat. Finlandssvenskarnas existens sägs också vara en internationell fördel.

Journalisten och författaren Sigurd Gadolin diskuterar skribenter som reagerat på president Svinhufvuds försonlighetsmaning till folket 1934. Gadolin reagerar främst på Svinhufvuds uttalande om försoning mellan svenskt och finskt då han inte håller med om äktfinnarnas beskrivning av finlandssvenskar som en privilegierad grupp. Snarare menar Gadolin att det är den finländska majoriteten som angriper den finlandssvenska minoriteten.⁵⁹ Tanken hos Gadolin är att försoning är omöjlig utan ett sådant erkännande då den äktfinska idén om finlandssvenskarnas privilegium är en av grundidéerna till konflikten. Den finländska mentaliteten enligt Gadolin styrs av misstänksamhet och han menar att finlandssvenskarnas enda krav är jämställdhet. Gadolin menar att det är en lång väg kvar till försoning, när inte ens den finländska ungdomen uppfostras till försonlighet. Återigen är detta ett argument där finlandssvenskarna representerar fred och frihet och finländarna det motsatta.

---

⁵⁶ Högre nivå., *Granskaren*, 1933-12-01, s. 153.

⁵⁷ Till ungdomen., *Granskaren*, 1935-02-01, s. 19.

⁵⁸ Till ungdomen., *Granskaren*, 1935-02-01, s. 20.

⁵⁹ OM – SÅ, men huru?, *Granskaren*, 1934-01-01, s. 12.

Förlagschefen W.E. Nordström berättar i en artikel som publiceras i maj 1935 att man från äktfinskt håll ägnat sig åt utlandspropaganda för att försöka svartmåla finlandssvenskar internationellt. Äktfinnarnas försök att omvända västvärldens kulturelit till deras fördel verkar dock vara ett skrattretande försök enligt Nordström.⁶⁰ Nordström påpekar att en tysk tidning skrivit att finlandssvenskarna bidragit till att Finland tillhör den västerländska kulturkretsen och därmed är skyddade mot östligt inflytande - en teori som Nordström tror sticker i ögonen på fennomanerna.⁶¹ Nordström knyter den finlandssvenska kultureliten till väst och äktfinnarna till öst och att kopplingen till väst är eftersträvansvärd. Trots det inhemska fennomanska hotet mot kulturelitens existens verkar Nordström alltså finna trygghet i utländskt stöd.

Professor Olav Ahlbäck tar i december 1935 en av *Granskarens* skribenter i försvar med hänvisning till en debattartikel som argumenterar mot skribenten. Debattartikeln sägs ha skrivits i äktfinskt manér, i en finländsk tidskrift.⁶² Ahlbäck menar att den äktfinska skribenten antytt att majoriteten av finlandssvenskarna ur arvssynpunkt inte kommer från svenskt blod. Ahlbäck anser att det är vetenskapligt inkorrekt att påstå en sådan sak och att liknande mytbildning är del av äktfinsk taktik för att underminera finlandssvenskarna.⁶³ Angripandet från äktfinskt håll, mot främst den svenska bildade klassen, förefaller stämma överens med fennomanernas romantiska åskådning enligt Ahlbäck. Ahlbäck frågar sig också varför påståendet inte görs om den svenska allmogen som ”är en »organiskt« framvuxen del av folket, som inte skapats på »konstlad« väg liksom den bildade klassen”.⁶⁴ Det framstår som att Ahlbäck upplever det äktfinska hotet som främst riktat mot kultursvenskarna. Bygdesvenskarna däremot definieras som natur och är därför inte lika hotade. Äktfinnarna har ett romantiskt synsätt medan kultursvenskarna har ett sakligt.

Therman porträtterar 1937 den finländska folksjälens egenskaper, vilka enligt förevarande karakteriseras som inåtvänt, kontemplativt, tungt och mörkt.⁶⁵ Det tycks vara tursamt att den finländska anden är envis med avsaknad av initiativkraft då de också är känslfolk enligt Therman, som menar att det finländska temperamentet kunde utgöra en fara annars. Vidare beskrivs de som primitiva, tvärsäkra och brutala. Finlandssvenskarna däremot sägs vara raka motsatsen.⁶⁶ Utläggningen summeras i att det finländska folkets andliga drag inte anses

---

⁶⁰ Äktfinsk utlandspropaganda., *Granskaren*, 1935-05-01, s. 67.

⁶¹ Äktfinsk utlandspropaganda., *Granskaren*, 1935-05-01, s. 67.

⁶² »Ändamålsenliga myter«, *Granskaren*, 1935-12-01, s. 158.

⁶³ »Ändamålsenliga myter«, *Granskaren*, 1935-12-01, s. 158.

⁶⁴ »Ändamålsenliga myter«, *Granskaren*, 1935-12-01, s. 158.

⁶⁵ Den sökande finska folksjälens, *Granskaren*, 1937-04-01, s. 55.

⁶⁶ Den sökande finska folksjälens, *Granskaren*, 1937-04-01, s. 55.

passande inom politiken, en plats som Therman hävdar kräver förnuft och eftertanke. Den finlandssvenska kulturelitens existens berättigas genom att framställa de som mer förståndiga och mer passande inom politiska ämbeten och därmed inneha styrande positioner.

Finlandssvenskarnas och finländarnas egenskaper sägs enligt Therman vara grundade själsligt, samt varandras motsatser.

3.2.2 Analys

Den konstruerade uppfattningen om ett vi och ett dem, från både finländskt och finlandssvenskt håll, nådde sin kulmen under 1930-talet. Begreppet finlandssvensk introducerades 1912, varefter kultursvenskarna accelererade skapandet av en finlandssvensk identitet.⁶⁷ Finlandssvenskarnas identitetsskapande fungerade som en ideologisk motreaktion mot den växande finskhetsrörelsen. Användandet av uttrycket ”vår folkstam”, som visar sig i resultatet, fungerade också som en ideologisk taktik för att skapa samhörighet inom minoriteten med en kraftfull klang.⁶⁸ Desto intensivare språkstriden blev, desto viktigare blev det för den svenskspråkiga kultureliten att hävda sitt existensberättigande, vilket blir väl synligt i uppsatsens resultat. Skribenterna uppmanar flertalet gånger finlandssvenskarna att vidhålla ett högsvenskt språk och påpekar den andliga kontakten med Sverige.

Kultursvenskarna konstruerar således sin identitet, vilket även syns när bygdesvenskarna nämns som ett organiskt väsen medan den bildade klassen hävdas existera genom konstgjorda medel. Det antyds därför som att det största hotet utgörs mot kultureliten, varför de försvarar sina positioner och lägger in en högre växel rörande svenskheten.

Det finns tydliga kontraster i kultursvenskarnas definitioner av sig själva respektive finländare. Främst visar sig motsatserna när de skriver om äktfinnarna. När de beskriver äktfinnarna kopplas det mer till romantisk ideologi och hur ideologin färgar människorna. Äktfinnarna beskrivs som ett okritiskt känslfolk, primitiva vildar. De sägs vara lättkränkta, inåtvända, mörka och styrda av naturkrafter. Det stämmer även överens med en allmän stereotypisk bild av finländaren som en del av naturen, envis och barsk som framkommer i Elmgrens avhandling.⁶⁹ Elmgren tar även upp underliggande intentioner i formandet av stereotyper. Stereotyper kan nyttjas för att skapa eller upprätthålla maktstrukturer, ledande eliter kan genom stereotyper av den andre berättiga sitt maktanspråk.⁷⁰ Kultursvenskarna menar att de är en del av ett mer anrikt arv än finländarna, där finlandssvenskarnas traditioner

---

⁶⁷ Meinander, 2016, s. 23.

⁶⁸ Meinander, 2016, s. 28.

⁶⁹ Elmgren, 2008, s. 157.

⁷⁰ Elmgren, 2008, s. 18.

och kultur har en längre historia vilket slår ut ett högre värde. En nedlåtande attityd jämt mot finländare från den finlandssvenska bildade klassen och en tro på kulturell överlägsenhet, är något Hämäläinen menar inte var ovanligt.⁷¹

Skribenterna beskriver kultursvenskarna som rationella, intellektuella och som fundamentet för kultur i Finland. De två språkgrupperna beskrivs som varandras själsliga motsatser. Dock, med det förnuft de sägs besitta, hävdar skribenterna att motsatser behövs. I vad som delvis målas upp som ett mörkt epos där kultursvenskarna utgör det ridderliga motståndet mot att nationen ska barbariseras finns en förhoppning om försoning. En nation där olikheterna kan användas för att främja nationen genom att höjas i stället för att motverkas. Kultursvenskarna tycks ha egenskaper som lämpar sig bättre inom kultur och politik vilket skulle gynna finlandssvenskarnas maktposition. Som nämnt nekas liknande privilegier men utifrån definitionerna av de olika språkgrupperna verkar kultursvenskarnas egenskaper vara de eftersträvansvärda. Självdefinitionerna tolkas därför som ett slags självberättigande av nämnda samhällspositioner.

Den tydliga betoningen på finlandssvenskarnas individuella väsen helt skiljt från det finländska och belysandet av deras svenska rötter kan tolkas som en del av en nationalistisk profilering.⁷² Kultursvenskarna markerar vad som gör dem autentiska och för att bevisa detta kopplas deras historiska anknytning till den svenska historien. Med tanke på Sveriges ställning jämfört med Finlands under perioden och tiden innan, medför de svenska rötterna en viss status. Ur en nationalistisk synvinkel finns det krav på ”sanning”, originalitet och en förbindelse med ett historiskt ursprung; tiden som formade folket.⁷³ Skribenternas historiebruk fungerar alltså inte bara som ett sätt att visa deras förfäders makt utan även för att belysa ett autentiskt förflutet. Inledningsvis nämndes det hur finska nationalfilosofer kallade finländarna för ett historielöst folk, med en uppmaning att skapa en historia att ena nationen kring. Finlandssvenskarna kunde däremot använda Sveriges som en del av deras vilket kan tolkas som en nationalistisk taktik, medvetet eller omedvetet.

3.3 Minoritetsrätt

Nedan framförs argumenten för kultursvenskarnas rättigheter som en del av den finlandssvenska minoriteten. Hävdandet av dessa rättigheter visar både hur de definierar sig

---

⁷¹ Hämäläinen, 1969, s. 26.

⁷² Smith, 2010, s. 31.

⁷³ Smith, 2010, s. 32.

själva och i förhållande till sin omgivning. Resultatet visar även hur rättigheterna kopplas ihop med existensberättigande vilket analyseras i nästkommande del.

3.3.1 Resultat

Einar Holmberg, journalist och folkbildningsman, varnar i upplagan januari 1930 för att Finland som nation befinner sig i en period av mental slöhet. Människans natur påstås förlamas av äktfinskhetens och kommunismens negativa karaktär. ”Vi befinna oss i en liknande slapphetsperiod, men denna är naturligtvis farligare för oss, en hårt anfäktad minoritet”.⁷⁴ Retoriken varslar om fara för den finlandssvenska minoritetens betydande, att det som går förlorat kanske aldrig kommer igen. Holmberg uppmanar den svenska ungdomen att hävda den svenska identiteten vilken genomgående beskrivs innefatta en särskild elitanda. ”Det svenska Finland väntar att en var gör sin plikt”.⁷⁵ Det verkar som att det främst är den finlandssvenska kultureliten som behöver bevaras när Holmberg riktar sig till den akademiska ungdomen. Holmberg har dock varit verksam inom skolväsendet och känner eventuellt moraliskt ansvar för akademien. Från 1939 går Holmberg in som riksdagsman i Svenska Folkpartiet, men redan i artikeln från 1930 kan talet tolkas politiskt med en intention att ena finlandssvenskarna.

Ragnar Granit, professor och senare Nobelprisvinnare i medicin 1967, argumenterar 1931 mot ett förslag om att alla chefer för forskningsinrättningar ska vara finsktalande:

Dessa förhållanden äro av mera speciell natur och beröra främst det svenska elementet, ehuru det tvivelsutan icke heller kan anses vara landet till gagn att en stor del av dess kulturellt mognaste befolkning på detta sätt direkt förhindras att i fri konkurrens göra sig gällande.⁷⁶

Här finns antydning om hot men också om kulturell överlägsenhet - hot om att den finlandssvenska kultureliten riskerar att förlora sin position i värderade rum. En förlust för nationen om så skulle ske, då Granit hävdar att ett kulturellt värde försvinner med dem.

Professorn Johannes Sundwall hänvisar 1931 till nationella problem i det förflutna och uppmanar till lärdom av historiens tidigare skeenden. Sundwall pekar i sin text på konsekvenserna för Europas minoriteter efter fredsfördraget och de utspridda nationalistiska

---

⁷⁴ Den svenska ungdomen och tidsläget, *Granskaren*, 1930-01-01, s. 10.

⁷⁵ Den svenska ungdomen och tidsläget, *Granskaren*, 1930-01-01, s. 13.

⁷⁶ Perspektivet för experimentell forskning i Finland., *Granskaren*, 1931-11-01, s. 142.

idéerna. ”Vad vi nu i efterkrigstid uppleva, är de yttersta konsekvenserna av dessa idéer; en nationalitetskamp, vildare och hetsigare är någonsin förr innan världskriget.”⁷⁷ Texten utgör ett varnande exempel för nationalistiska idéer om homogena stater vilka utsätter Europas minoriteter för förtryck. Fennomanernas strävan efter en enhetlig nation och det upplevda hotet mot finlandssvenskarnas kultur framkommer i texten. Sundwall likt andra skribenter propagerar för finlandssvenskarnas betydelse som en naturlig förbindelse med västlandet, alltså att nationens lycka och välgång påstås vara beroende av deras existens som mellanhand mellan fosterland och väst.

1931 går Wikman igenom den svenska partipolitiken i Finland och dess historiska prövningar. Påminnande om tidigare skribent nämner Wikman minoritetsskyddet som utlovats från Nationernas Förbund i samband med fredsfördraget 1919 då hjulen på statsbildningsprocessen sattes i rullning och allt fler europeiska minoriteter riskerade sina rättigheter. Wikman beskriver det Svenska Folkpartiet som en nödvändighet under efterkrigstiden ur en rättighetsaspekt för den finlandssvenska befolkningen. Wikman menar att partiet alltid haft en andlig struktur utan specifik meningsriktning för att vara tillgängligt för alla finlandssvenskar.⁷⁸ Den viktigaste problemställningen är nödd att vara politisk, ekonomisk och nationell frihet inom rättsstaten Finland. Hotet om att en ny äktfinsk högkonjunktur lurar runt hörnet kräver det enligt Wikman.⁷⁹ Dock nämns den liberala riktningen flertalet gånger i samband med svensk partitradition. Det finns ett tydligt avståndstagande mot de nationalistiska krafterna i Finland vilka sägs gå emot nationens rättspolitiska traditioner. Samt att traditioner är av värde och traditionen är synonym med det svenska.

Senare samma år jämför Wrede finlandssvenskarnas ställning som minoritet med minoriteterna runt om i Europa och betraktar den som väsensskild. Andra minoriteter kan ha rätt till kulturanatomi, menar Wrede, men inte ses som likställda majoritetsbefolkningen.⁸⁰ Andra minoriteter har ofrivilligt skapats i samband med nya nationella gränsdragningar. Finlandssvenskarna menar Wrede dock ha varit jämställda med finländarna sedan urminnes tid, med svenskan som nationalspråk jämte finländskan. Således är de jämlikar både språkligt och rättsligt där båda parter har fosterlandets blomstring som högsta prioritet. Wrede skriver dock att det inte längre är något att ta förgivet. Bevarandet av modersmålet och det svenska

---

⁷⁷ Antikens nationella problem och vår tids., *Granskaren*, 1931-03-01, s. 35.

⁷⁸ Svenskheten i finländsk politik., *Granskaren*, 1931-04-01, s. 50.

⁷⁹ Svenskheten i finländsk politik., *Granskaren*, 1931-04-01, s. 51.

⁸⁰ De nationella minoriteterna och Finlands svenskar, *Granskaren*, 1931-11-01, s. 141.

kulturarvet kräver att de gör sin uppgift som goda landsmän, med förhoppning om mognad hos fennomanerna och att det kommer bevisa att Finland har mer att förlora utan finlandssvenskarna än med dem. Här argumenterar Wrede likt tidigare skribenter om vikten av finlandssvenskarnas existens. Äktfinnarna beskrivs som omogna och historiebruk används för att stärka denna poäng.

Författaren Örnulf Tigerstedt skriver 1933 en kortare romantisk essä i ett av julalbumen. Texten berör högt och lågt om världssituationen med en glöd för finlandssvenskarnas släkte och framtid. Tigerstedt predikar för minoritetens rätt att borra ner rötterna i den mark som även är deras, för att inte falla.⁸¹ En mängd svenska kulturpersonligheter och deras verk radas upp för att visa vart det går att samla kraft när det känns motigt. Tigerstedt uppmanar att kultursvenskarna inte ska låta sig trängas in i trånga perspektiv när de av högre makter tilldelats en så ståtlig uppgift. Vad denna storslagna uppgift är framkommer inte ordagrant, men det är högaktande ord som definierar kultureliten.

Politikern och nationalekonomen Nils Meinander kommenterar 1936 hur den svenska politiken bör odlas på lång sikt. Finlandssvenskarna har en tendens att argumentera för kvaliteten i deras gärningar för fosterlandet, ett försök att upplösa minoritetsställningens underlägsenhet matematiskt, enligt Meinander.⁸² En tyngd som ur framtidsperspektiv blir tung att bära för eliten ensam, varför Meinander menar att det är viktigt att fokusera på bygdesvenskarnas fostran.⁸³ Finlandssvenskarna behöver alltså fungera som ett kollektiv för att bibehålla sin existens. Även detta skrivs under valåret och kan tolkas som ett försök att ena den finlandssvenska minoriteten och att kulturelitens existens är beroende av bygdesvenskarnas existens och samarbete.

Törne lyfter ett liknande resonemang senare samma år och talar också om vikten av den samlade finlandssvenska gemenskapen under valåret. Törne förklarar hur det lätt antas att bygdesvenskarna och kultursvenskarna vill skilda saker, men att det är essentiellt för bådas existens att samarbeta.⁸⁴ Ett fungerande förhållande är det mest gynnsamma för minoriteten. Den kulturella kampen som pågått mot kultursvenskarna har på senaste tiden riktats även mot bygdesvenskarna och Törne menar därmed att hela minoriteten är utsatt och att ett enande är livsnödvärdigt.

---

⁸¹ Världen och Vi., *Granskaren*, 1933-12-01, Julalbum, s. 3.

⁸² Svenskhetspolitik på långt sikt, *Granskaren*, 1936-01-01, s. 19.

⁸³ Svenskhetspolitik på långt sikt, *Granskaren*, 1936-01-01, s. 19.

⁸⁴ Inför valet, *Granskaren*, 1936-05-01, s. 67.

Sven Lindman, professor och senare rektor för Åbo Akademi (1957–62), berättar om Svenska Folkpartiets trettio år under valåret 1936. Det unika för partiet är, ur social aspekt, dess brokiga skara anhängare menar Lindman.⁸⁵ Eftersom partiet talar till hela den finlandssvenska minoriteten drar det till sig både kultursvenskar och bygdesvenskar med skilda ekonomiska bakgrunder. Samhörighetskänsla är enligt Lindman den avgörande ingrediensen.

Den finlandssvenska kulturkretsen bottenar traditionellt sett i liberal ideologi delger Nordström i en artikel 1938.⁸⁶ Detta är ett slags frihetstänkande som inte fungerar i ett nytt imperialistiskt Europa som strävar efter homogenitet; majoritetsbefolkningar som i Nordströms mening är sköra på grund av sin besatthet av ras, blod och själ. Då Nordström säger att dessa majoritetsbefolkningar styrs i känslans och våldets tecken, där minoriteterna är bytet, lyfter han fram faran med dem. Vidare menar han att finländarna är ett sådant majoritetsfolk, medan finlandssvenskarna utgör den hotade minoriteten. Det förnuft som finlandssvenskarna vanligtvis motståndskraftigt bemöter finländarna med verkar inte räcka till mot den typen av krafter befarar Nordström.⁸⁷

3.3.2 Analys

Finland som självständig nation var som nämnt en ny företeelse. Skapandet av en nationalanda var inte en friktionsfri process på grund av nationens mångfaldiga befolkning. Länder i Europa där minoriteterna var undergivna majoritetsbefolkningen hade bättre förutsättningar för att skapa en enhetlig nationell illusion, om än på minoriteternas bekostnad. Den finlandssvenska minoritetens höga position och maktanspråk försvårade detta för finländarna. En hybrid nation kan resultera i flerfaldigt identitetsskapande där olika folkgrupper formar sin historiska verklighet och kulturella ståndpunkt.⁸⁸ Det är ett utgångsläge som inte gynnar det finländska försöket att skapa en homogen nation. Förställningen om en nationell identitet formas genom kollektivt engagemang, konstruerat av hänvisningar till historisk prestanda och framtida mål.⁸⁹ När både finlandssvenskarna och finländarna gjorde anspråk på makten med skilda ideologiska inriktningar resulterade det i smutskastning. Det skapade också ett tillstånd där båda sidor konstant definierades i

---

⁸⁵ Svenska Folkpartiet 1906–1936, *Granskaren*, 1936-12-01, s. 159.

⁸⁶ Inför idealens sammanbrott, *Granskaren*, 1938-01-01, s. 1.

⁸⁷ Inför idealens sammanbrott, *Granskaren*, 1938-01-01, s. 2.

⁸⁸ Smith, 2010, s. 136.

⁸⁹ Smith 2010, s. 137.

förhållande till den andre. I resultatet visas tydligt hur kultursvenskarnas självdefinition och existensberättigande präglas av just förhållandet till den andre, alltså finländarna.

Elmgren beskriver hur finländarna arbetade för att skapa en finländsk historiesyn med narrativet om ett finländskt folk som inte tillåts styras av den större svenska nationaliteten.⁹⁰ Alla eventuella motsägelser till den historiesynen avvisades som rädsla för det finländska. Svenskhet associerades från finländskt håll med en tidigare överdådig makt som förtryckt det finländska folket. Utifrån det nya finländska självförhållandet sågs finlandssvenskarna nu som en svag minoritet. Elmgren menar att en förhöjning av sitt värde genom historiebruk var vanligt för både svensk- och finskspråkig kulturelit.⁹¹ Konflikten som pågick mellan finlandssvenskarna och finländarna går att förstå utifrån kontexten om strävan efter nationell makt. Hybris krävdes från båda håll för att konstruktionen av nationalstaten skulle byggas på en historia där antingen finländarna eller finlandssvenskarna är hjältarna, vilket framkommer i studiens resultat. En ”känsla av nationell identitet” är centralt i nationalistiska rörelser och idealen om individualitet och autenticitet som den känslan formulerar.⁹² Denna känsla reproduceras kontinuerligt och förutsättningarna för en känsla av nationell gemenskap omtolkas och omformuleras konstant. Under perioden var Europa under total renovering på den fronten, det som skedde i Finland mellan finsktalande och svensktalande skedde således inte i ett vakuum. Båda sidor verkade söka efter känslan av en nationell gemenskap, men komplexiteten i den känslan är att en nationell identitet förutsätter att det finns särarter.

Nationernas Förbunds upprättade löften till Europas minoriteter menar Hämäläinen inte hade gynnat finlandssvenskarna då deras rättigheter redan var betydligt större.⁹³ Vidare förklarar Hämäläinen att det fanns ett motstånd från finlandssvenskt håll att ens betraktas som en nationell minoritet i generell bemärkelse.⁹⁴ I uppsatsens resultat försvarar kultursvenskarna likväl sitt existensberättigande genom rättighetsaspekter och flera skribenter åberopar Nationella Förbundets minoritetsrätt, en bristfällig lagstiftning som de menar inte lever upp till förväntningarna. Skribenterna hävdar att flera europeiska länder bryter mot de internationella minoritetslagarna och att förtrycket mot minoriteterna är utbrett. Ur rättsaspekt uppmanas hela finlandssvenska minoriteten att borra ner sina rötter i marken som är deras. De uppmanar till försvar av det högre kulturarvet som de representerar och att tillsammans stå upp mot det så kallade tyranniet. Deras kvaliteter beskrivs även vara gynnande för nationen,

---

⁹⁰ Elmgren 2008, s. 68.

⁹¹ Elmgren 2008, s. 68.

⁹² Smith, 2010, s. 20.

⁹³ Hämäläinen, 1969, s. 87.

⁹⁴ Hämäläinen, 1969, s. 87.

särskilt deras strävan efter liberalism och medborgerlig nationalism för landets västliga utveckling. Tack vare finlandssvenskarna menar skribenterna att nationen har en biljett in i det västerländska systemet. De hävdar att Sverige, landet de ser upp till, värnar om Finland just på grund av den finlandssvenska minoriteten. Det visar att även deras argument för existensberättigande utifrån minoritetsrätt är ideologiskt färgade.

3.4 Nationalism

Nedan kommer resultatet rörande kultursvenskarnas artiklar om nationalism presenteras. Hur de definierar sig själva, sin minoritet och den finländska befolkningen i förhållande till begreppet folk. Vilket ideologiskt perspektiv kultursvenskarna förespråkar och vilken nationalistisk ståndpunkt de anser att finländarna har, samt hur de talar för sitt existensberättigande utifrån definitionen folk och nationalism. Några teoretiska tolkningar framkommer i resultatdelen, men likt ovan finnes dessa främst i analysdelen som följer på resultatdelen.

3.4.1 Resultat

Tidigare nämnda Gadolin skriver 1930 om det finländska folkets ovana att se på sin omgivning med misstrogenhet. Gadolin talar om ett Finland som är skadat efter de maktlösa och upprorslystna tider som varade innan landets självständigförklarande.⁹⁵ Likväl belyses folkets enighet under de mer bistra tiderna, hur de enades och kämpade tillsammans för *sitt* land. Hos Gadolin finns en önskan om att minnas den gemenskap som existerade då för att återigen kunna ena folket. Här beskriver Gadolin hur de må tala två skilda språk i fler avseenden än ett men att det som förenar dem är kärleken till fosterlandet.⁹⁶

Samma år beskriver Törne Finlands säkerhetsläge och behovet av ett vänskapsförhållande med Sverige. Törne argumenterar för finlandssvenskarnas värde som medlare mellan grannländerna.⁹⁷ Det finns en förhoppning om att Finland ska utnyttja finlandssvenskarnas styrkor i samarbetet med Sverige. Här poängterar Törne finlandssvenskarnas lojalitet till fosterlandet Finland men att det inte går att bortse från det svenska arvet, något han uppmanar finländarna att dra nytta av i stället för att försöka motverka. Törne motiverar då finlandssvenskarnas existens i kulturlivet med deras värde som medlare mellan Finland och

---

⁹⁵ Den ovänliga spegeln, *Granskaren*, 1930-09-01, s. 110.

⁹⁶ Den ovänliga spegeln, *Granskaren*, 1930-09-01, s. 111.

⁹⁷ Vi och Sverige., *Granskaren*, 1930-12-01, s. 151.

Sverige. För att kunna inneha en sådan medlande position krävs en viss status, därav tolkningen att det främst är kultureliten Törne syftar på.

1934 argumenterar Gadolin för att finlandssvenskarna är en länk i skapandet av en nordisk samförståndspolitik.⁹⁸ Finlandssvenskarna som en länk förklaras utifrån beskrivningen av finlandssvenskarna som medlare samt förespråkare för ett enat Norden. Detta är något som en nationalistisk finländsk självtillräcklighetspolitik riskerar gå miste om då den finländska mentaliteten snarare isolerar än enar. Likt flera andra skribenter definierar Gadolin finlandssvenskarna som nordiska medlare. Att deras existens skapar en naturlig förbindelse med det västliga vilket de hävdar är eftersträvansvärt.

Professorn Lars Ringbom skriver 1934 hur den ökande brottsligheten ökar i takt med en förändrad mentalitet. Ringbom beskriver striderna mellan svekomaner och fennomaner och hur dessa bidrar till hat som föder våld. Han menar att tiden efter frihetskriget visade hur finsktalande stridit för ett homogent finländskt fosterland, medan de svensktalande stridit för ett gemensamt land för finländare och finlandssvenskar.⁹⁹ Äktfinskhet likställs med krigsmentalitet som likställs med primitiva instinkter av Ringbom som menar att förgiftningen av folksjälén endast kan botas med ödmjukhet och gemenskap. Det går att tolka Ringboms text som att finlandssvenskarna försöker ena nationen, till skillnad från äktfinnarna samt att finlandssvenskarna behövs för fredliga värden i nationen.

Wikman beskriver den äktfinska nationalismen utifrån ord som psykos, massupphetsning och affektiv.¹⁰⁰ Den finlandssvenska befolkningen med dess kulturella ställning försöker stå pall mot vad som beskrivs som en irrationell känslostorm. Det politiska läget värderas från medicinska termer, att det pågår en epidemi där finlandssvenskarna immuniseras mot härjande smittoämnen. Wikman målar upp en bild av Finland präglad av ”politiska masspsykos”.¹⁰¹ Han förklarar att det är kultursvenskarnas uppgift att inta förnuftets, kulturens och kritikerns roll. Han nämner att vansinnet vanäras även de finländare som också tillhör det högre kulturella skiktet. Wikmans resonemang kan kopplas till definitionerna av västlig eller östlig nationalism, där Wikman definierar kultursvenskarna (väst) som rationella och äktfinnarna (öst) som irrationella. Wikmans resonemang kan tolkas som att nationen behöver finlandssvenskarna som medicin mot, i vad som framställs som, ett sjukt politiskt läge.

---

⁹⁸ Finland vid vägskälet., *Granskaren*, 1934-10-01, s. 130.

⁹⁹ Brottsligheten och folkets mentalitet, *Granskaren*, 1934-01-01, s. 5.

¹⁰⁰ Politisk hälsovård., *Granskaren*, 1935-01-01, s. 1.

¹⁰¹ Politisk hälsovård., *Granskaren*, 1935-01-01, s. 2.

Törne skriver 1936 att Sverige hyser uppskattning för Finland. Detta tack vare den svenskspråkiga minoriteten, som bärare av svenskt språk, kultur och bildningstradition.¹⁰² Finlandssvenskarna rättfärdigas som en resurs, vilket finländarna också påpekas vara. Samtidigt som Törne ser finländarna som en resurs belyser han en kränkhet och känslighet som visat sig i delar av den finländska bildade klassen. Denna omber han finländarna att överkomma. Törne menar att finländarna i stället bör värna om fosterlandets bästa, genom samarbete med finlandssvenskarna, för att ge ett gott intryck utåt i nordiska samarbeten. Kultursvenskarnas existens menas alltså vara värdefull för nationens samråd med väst.

1936 är förnuftets förespråkare Wikman tillbaka och skriver under valåret. Wikman påstår då att styrkan i finlandssvenskarnas politiska mentalitet grundar sig i känslor och att det är det gemensamma känslolivet som enar dem trots sociala, ekonomiska och geografiska skillnader.¹⁰³ Med tanke på att det är valår kan Wikmans påstående tolkas som ett politiskt ställningstagande, där han försöker ena kultursvenskarna och bygdesvenskarna inför valet. Wikman använder argumentet att det gemensamma känslolivet är ett annat ord för blodsband och arv.

Senare samma år beskriver Nordström finländarnas främsta kännetecken; seghet och envishet. Snellman skildras som urfadern till Finlands nationalism i romantikens tecken.¹⁰⁴ Finlandssvenskarnas existens har tidigare från finländskt håll setts som ett överklassproblem, med syftning på kultursvenskarnas positioner. Nordström hävdar att det på senare tid utvecklats till ett rasproblem när finländare koloniserar svenska bygder. Likt Wikman året innan, jämför även Nordström den äktfinska nationalismen med en sjukdom som behöver behandlas.

Bonsdorff minns Axel Olof Freudenthal, minnesbilden leder mot andra halvan av 1800-talet. Bonsdorff skriver om den finlandssvenska överklassens makt som började förlora sitt existensberättigande med anledning av fennomaniens framväxt:

Den svenska överklassen, som under föregående tider haft all ledning i landet i sina händer, hade under intrycket av utländska ideologier blivit offer för någotslags överflödighetskomplex.¹⁰⁵

---

¹⁰² Vår nordiska orientering, *Granskaren*, 1936-12-01, s. 155.

¹⁰³ Politiskt valår, *Granskaren*, 1936-01-01, s. 2.

¹⁰⁴ Ett sällsamt arv, *Granskaren*, 1936-07-01, s. 85.

¹⁰⁵ Inför hundraårsminnet, *Granskaren*, 1936-11-01, s. 137.

Bonsdorff beskriver hur Freudenthals svenskhetsrörelse och andra förespråkare för den finlandssvenska minoritetsrätten, höjde sina röster till finlandssvenskarnas försvar och då i synnerhet allmogen.¹⁰⁶ Bonsdorff frågar sig hur försummad nationen hade varit utan det svenska arvet av motstånd, frihetsanda och rättskänsla.¹⁰⁷ Sedan blickar Bonsdorff framåt med kämpaglöd och siar om finlandssvenskarnas ståndaktiga position i Finland. I texten brukar Bonsdorff det förflutna för att skildra kulturelitens värde. Han beskriver de tidigare generationerna av finlandssvenskar som motståndskraftiga frihetsivrare.

Helmer Tegengren, historiker och folklivsforskare, resonerar 1938 kring den svenska lantbruksundervisningen i Finland. Universitetsfrågor har varit föremål i flera artiklar med utgångspunkten att det finns ett nationellt hot mot den bildade finlandssvenska kretsen. Tegengren lägger i stället vikten på bygdesvenskarna och upprätthållandet av lantbruksundervisning. ”Lämnar den svenska befolkningen jorden, så har den också lämnat det säkraste stödet för sin position som ett nationellt självständigt folkelement i Finland”.¹⁰⁸

I en diskussion 1938 spår Andersson Ålands framtid om huruvida självstyret är under hot. I hans text nämns den finländska akademiska ungdomen som de huvudsakliga bärarna av nationalistisk ideologi.¹⁰⁹ Åland sägs vara en fråga för just äktfinnarna som vill ha utökat territorium för finländare, med samma taktik som mot finlandssvenskarnas bygder. Andersson varnar dock äktfinnarna från att försöka ta ifrån bygdesvenskarna deras rättigheter. ”En allvarlig konflikt med denna skulle blotta kraftresurser, varom de finska nationalisterna icke gjort sig en föreställning”.¹¹⁰ Anderssons text visar exempel på kopplingar mellan ålänningarnas rätt till språk, land och frihet och finlandssvenskarnas. I äktfinnarna tycks det finnas en gemensam fiende.

Ytterligare en som passar på att göra kopplingar mellan Ålandsfrågan och finlandssvenskarna är Bonsdorff 1938. Den äktfinska ideologin, påstår han, har förlorat anseende hos majoritetsbefolkningen sedan äktfinska börjat associeras med partiet Fosterländska folk rörelsen (IKL).¹¹¹ Att det läggs fokus på Åland i stället för finlandssvenskarnas andliga och materiella tillväxt verkar likväl ofattbart för Bonsdorff. Här framträder en önskan från Bonsdorff om svenska autonoma län i Finland, likt Åland. Detta med argument om frid inom landet men också till fördel för nationens rykte inom Norden.

---

¹⁰⁶ Inför hundraårsminnet, *Granskaren*, 1936-11-01, s. 138.

¹⁰⁷ Inför hundraårsminnet, *Granskaren*, 1936-11-01, s. 139.

¹⁰⁸ Ett agrart hugskott, *Granskaren*, 1938-10-01, s. 121.

¹⁰⁹ Kring frågan om Ålandsöarnas befastande, *Granskaren*, 1938-04-01, s. 52.

¹¹⁰ Kring frågan om Ålandsöarnas befastande, *Granskaren*, 1938-04-01, s. 54.

¹¹¹ Till tings!, *Granskaren*, 1938-05-01, s. 72.

I ett senare nummer, 1939, ser samma skribent likheter mellan ålänningarnas och finlandssvenskarnas situation. Bonsdorff drar paralleller mellan vad som påstås vara ett äktfinskt utrotningsförsök av finlandssvenskarna och ett övertagande av ålänningarnas rättigheter.¹¹² Han beskriver nationalistiskt minoritetsförtryck som ett förödande politiskt system. Vidare påpekar han finländsk aktning för ”trollkunnighet”, när verkligheten blir för tuff trollar man bort den genom förnekelse; ”Metoden tilltalar dock ej det berömda svenska verklighetssinnet.”¹¹³

Inför riksdagsvalet 1939 analyserar Nordström det Svenska Folkpartiets historiska och nutida styrkor och svagheter. Partiets samtida fördel sägs vara finlandssvenskarnas gemensamma svensknationella anda som sträcker sig över samhällsskikt och åsiktsgrupper.¹¹⁴ Svenska Vänsterpartiets existens beskrivs som överflödigt och att paritet inte tillgodoser finlandssvenskarnas behov. Inlägget är snarare valkampanjande än något annat från Nordströms håll. Yttrandet är dock relevant då det visar Nordströms vurmande för den finlandssvenska själen med en önskan om enad svensknationell front mellan bygdesvenskar såväl som kultursvenskar.

3.4.2 Analys

I resultatet framkommer flera olika benämningar på folk. Till exempel används folksjäl och folklig anda. Max Engman förklarar hur begreppet *folk* kan motsäga sig självt och associeras till olika betydelser. Enligt Engman kan begreppet användas som ett politiskt retoriskt verktyg och därför beskriva både något negativt och något positivt.¹¹⁵ Under perioden var just folkfrågan väsentlig i Finland eftersom landet en kort tid innan tillhörde ett mångnationellt kejsardöme. Finskhetsrörelsens centrala syfte var att markera mot de som inte ansågs tillhöra vad som definierades som finländska folket, där finlandssvenskarna utgjorde det yttersta hotet mot konstruktionen av ett finländskt folk.¹¹⁶ Flera av *Granskarens* skribenter kopplar samman det finländska folket med negativa egenskaper. Det finländska folket sägs isolera nationen, präglas av misstänksamhet och leva i förnekelse samt att äktfinnarna har en krigisk, primitiv och känslomässig mentalitet som genomsyrar det finländska folket.

När finlandssvenskarna skriver om folket i en mer generell bemärkelse hänvisar de till något positivt. Ett folk format av gemenskap, en nationell folksjäl där hela folket stått sida vid

---

¹¹² Stundens krav, *Granskaren*, 1939-02-01, s. 20.

¹¹³ Stundens krav, *Granskaren*, 1939-02-01, s. 21.

¹¹⁴ Inför riksdagsvalet, *Granskaren*, 1939-05-01, s. 67.

¹¹⁵ Max Engman, ”Folket – en inledning”, i *Folket: studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*, red. Derek Fewster, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2000, s. 7.

¹¹⁶ Engman, 2000, s. 11.

sida i tidigare kamper. Folksjälens binds samman med kärleken till fosterlandet vilka hela nationens medborgare sägs enas kring. Den finlandssvenska minoriteten påstås vara den del av folket som strävar efter generell gemenskap. Med det svenska blodsarvet påstår de sig gestalta kultur- och bildningstraditioner grundade i förnuft, varpå de hävdar att det enda förståndiga vore nationellt enande mellan finländare och finlandssvenskar. Kultursvenskarnas upplevelse av folklighet stärks i vurmandet för och liknelserna mellan dem själva och bygdesvenskarna. Genom det gemensamma arvet beskrivs de alla vara en del av kulturfolket som råds stå emot orosvindarna från naturfolket, finländarna. Uppfattningen om enandet är att kultur och natur ihop är avgörande för nationen likt yin och yang för balans. Deras existens som den ena polen av folket i Finland borde anses definitiv.

Definitionen av folket förekommer allmänt inom nationella strömningar och består av såväl exkluderande som inkluderande processer.¹¹⁷ Folket kan ses ur socialt, kulturellt eller etniskt perspektiv men oavsett synsätt skapas hierarkier och en uppfattning av ett vi och ett dem. När skribenterna skriver om ett enat folk måste det förstås i en nationalistisk kontext. Smith beskriver nationalism: "An ideological movement for attaining and maintaining autonomy, unity and identity for a population which some of its members deem to constitute an actual or potential "nation"". ¹¹⁸ Med Smiths definition gör sig även kultursvenskarnas ideologi gällande, deras vision om ett enat folk beskrivs som ett folk influerat av västliga normer. Kultursvenskarna talar om vikten av att enas kring kärleken till fosterlandet. Samtidigt framhåller kultursvenskarna sig också som en del av Nordens och västvärldens folk och därmed Finlands naturliga länk till väst. De hävdar ofta sin högre kulturella status i relation till sitt västliga arv, vilket oavsett ett enande med finländarna skulle göra dem till den övre delen av folket utifrån västlig ideologi.

Historia kan ha en meningsskapande funktion och är nära förknippat med identitet, historien skildrar politiska och ideologiska uppfattningar.¹¹⁹ Bruket av historia görs aldrig förutsättningslöst. I politiskt syfte väljs historiska skeenden som känslomässigt och moraliskt erkänner den företrädda ideologin.¹²⁰ Kultursvenskarna hävdar att de står upp för en modern och medborgerlig nationalism vilken påstås grundas i rationellt tänkande. Samtidigt motsäger de sig romantisk nationalism med hänvisning till etnocentrism. Smith presenterar en teori om att medborgerlig nationalism inte kan anses rationell parallellt med påstådda värden kopplade

---

¹¹⁷ Engman, 2000, s. 13.

¹¹⁸ Smith, 2010, s. 9.

¹¹⁹ Zander, 2020, s. 12.

¹²⁰ Zander, 2020, s. 13.

till etnicitet.¹²¹ Kultursvenskarna som hävdar att rastänkande är känslöförankrat och inte vetenskapligt, skriver mycket om sitt eget blodsarv. Elitandan, den högre kulturen och intellektet kopplas ofta till arvet. I vissa sammanhang kan det tolkas som ett arv som fortlever socialt och kulturellt, i andra är det dock kopplat till blod och själ. Vilket å andra sidan kan vara ett medvetet stilistiskt val, ett sätt att väcka känslor genom texten, utan politiska intentioner.

Kultursvenskarna hävdar att en liberalistisk ideologi är framtiden. Framtiden menas vara beroende av kultursvenskarnas existens för att nationen ska kunna anamma dessa liberala värden. Kultureliten sägs besitta ideal vilka borde hyllas och understödjas, då de förkroppsligar det eftersträvansvärda.

4 Slutdiskussion

4.1 Slutsats

Den här studien har fokuserat på en liten del av den finlandssvenska kultureliten i Finland mellan 1930–39. Under denna period gick nationsbygget på högvarv med en befolkning som drog åt olika håll. Den finlandssvenska minoriteten bestod av kultursvenskar och bygdesvenskar, den förstnämnda strävade efter samstyre med finländarna och sistnämnda krävde autonoma territorium. Den finlandssvenska kultureliten, bildnings- och överklassen, hade historiskt sett besuttit högre ämbeten inom kulturen och politiken. Dessa positioner hotades av språkstridigheter, skilda nationalistiska idéer och maktkamp – främst en kamp mellan äktfinnarna och finlandssvenska kultureliten.

Studiens första frågeställning är hur kultureliten definierade sig och om det fanns en motsättning i hur finländarna skildrades. Andra frågeställningen handlar om vilka argument kultureliten använde för sitt existensberättigande inom de högre kretsarna.

Huvudresultaten visar att det fanns tydliga motsatser i definitionerna av kulturelitens självbild och finländarna – framför allt i skildringarna av äktfinnarna. Kultursvenskarna beskrev sig som bärare av det högre kulturarvet; frihetssökande och intellektuella. De beskrevs i materialet som rationella och äktfinnarna som irrationella. Kultursvenskarna sade sig vara förnuftets folk och äktfinnarna påstods vara känslöfolk. De var romantiker medan

---

¹²¹ Smith, 2010, s. 74.

kultursvenskarna stod för individualism och liberalism. Kultursvenskarna såg sig som besjälade av elitanda, behärskade medan äktfinnarna var primitiva och okritiska.

Kultursvenskarna beskrev alltså finlandssvenskarna och finländarna som två skilda folk, där den förstnämnda ansågs sprungen ur kultur och sistnämnda ur natur. Samtidigt hävdades kampen och kärleken för fosterlandet Finland vara något som kunde ena folken, varför de vida skillnaderna ibland beskrevs som nationsfrämjande.

Sammanfattningsvis visar svaret på den första frågeställningen hur en del av kultureliten ansåg sig ha andra kvaliteter än finländarna och i synnerhet äktfinnarna.

Frågan rörande existensberättigande och dess motivering fick liknande svar. Det fanns i texterna många gånger försök till försoning, att motsatserna var något positivt för nationen. Hoppet om uppgörelse mellan finlandssvenskarna och finländarna sågs i argument för en acceptans för varandras olikheter, att ett gott samarbete skulle kunna leda till frodande samexistens. För att det skulle fungera för kultursvenskarna krävdes det dock att det skulle ske på deras villkor. Kultursvenskarna beskrev sig som länken till västvärlden, i en kontext där väst sågs som civiliserat och öst ociviliserat. Kulturelitens egenskaper ansågs önskvärda inom kultur- och politiklivet enligt *Granskarens* skribenter. De argumenterade för att deras förmågor snarare borde vara idealet inom högre ämbeten än något som skulle motarbetas.

Smith underlättade förståelsen för sättet skribenterna skrev om nationalistiska ideologier. Hur det både kunde framkomma nationalism i negativa ordalag och i positiva. Kultursvenskarna talade för en medborgerlig nationalism med ideologiskt liberala värden, och en nation med etnisk och kulturell mångfald med starka rättsliga och politiska institutioner. Den medborgerliga nationalismen tolkas med hjälp av Smith som en västlig variant av nationalism. När kultursvenskarna talade emot nationalism syftade de på romantisk nationalism, även förknippad med öst, vilken de hävdade att äktfinnarna förespråkade.

Skribenterna använde flertalet gånger historiebruk till sin fördel. Zanders forskning visade hur historiebruk kan användas i meningsskapande, identitetsskapande och politiskt syfte. Enligt Zanders teoretiska perspektiv om identitetsbyggande går det att tolka kultursvenskarnas historiebruk som ett sätt att mobilisera minoriteten och ett sätt att skapa gemenskap kring arvet och modersmålet. Det går även att tolka de nobla skildringarna kring finlandssvenskarnas historia och kulturarv ur ett politiskt syfte.

4.2 Diskussion

Studien har genomförts genom att systematiskt gå igenom *Granskarens* artiklar som berörde ämnet samt efterforskning om skribenterna bakom artiklarna. Sedan sorterades argumenten i

diskussionerna in under fyra kategorier; kulturarvet, definierande motsatser, minoritetsrätt samt nationalism. För att tolka de olika nationalistiska ideologierna användes forskning av Anthony D. Smith, och för att analysera historiebruket användes studier av Ulf Zander. Den tidigare forskningen hjälpte för att sätta in artiklarna i en kontext och synliggjorde de större strukturerna *Granskarens* skribenter omfattades av vilket gav en större förståelse för skribenternas argument.

Metoden att noggrant studera en så pass stor mängd artiklar är inte att rekommendera för ett arbete med liknande tidsram då själva läsningen tog en stor del av tiden, och mindre blev kvar till själva bearbetandet av materialet. Materialet hade med fördel kunnat avgränsas, alternativt kunde det ställts lite mindre öppna frågeställningar för att smidigare hitta det som eftersöktes i texterna. Det hade även kunnat underlätta sökningen ifall fokus var på ett visst antal utvalda skribenter och sedan fördjupa sig mer i deras åsikter. För ett större arbete med mer tidsutrymme hade en liknande djupgranskande metod fungerat bättre, framför allt är det en spännande metod att jobba med då den öppnar upp för nya riktningar i granskningen.

Användandet av Smith och Zander som teoretiska verktyg fungerade väl för ändamålet då deras perspektiv gav en djupare förståelse för materialet. Vid första läsningarna uppfattades *Granskarens* skribenter som antinationalister vilket inte gick ihop med resonemangen rörande kärleken till fosterlandet och vikten av det svenska arvet. Med hjälp av det teoretiska ramverket gick det dock att utläsa hur argumentens uppbyggnad skiljde sig när det skrevs om nationalism i positiva och negativa ordalag. Det gick även att se användandet av historiebruk för att stärka argumenten för den västliga nationalismen de förespråkade.

Resultat- och analysdelens disposition övervägdes ha en kronologisk ordning för att även se en eventuell förändring över tid. Det visade sig dock inte vara några större skillnader i argumenten under perioden så den typen av struktur hade inte resulterat i ett större värde. Vad som stack ut tidsmässigt var argumenten under valåren då det framträdde ett mer utbrett fokus på att mobilisera hela den finlandssvenska minoriteten. De åren innehöll fler argument gällande kultursvenskarnas och bygdesvenskarnas gemensamma arv och egenskaper och uppfattas dels som en politisk strategi i förmån för det Svenska Folkpartiet. Det tematiska upplägget som resultatet i stället presenteras via ger en bättre bild av argumenten: bakgrunden de formats av och självdefinitionerna i förhållande till teorierna.

Uppsatsen ämnade bidra till forskningen om den finlandssvenska minoriteten i Finland. En idé inspirerad av Ainur Elmgrens avhandling om folkliga stereotyper i landet. Förhoppningen är att frågeställningarna rörande just *Granskarens* skribenter kan addera till den forskningen eftersom den tidskriften inte berörs av Elmgren. Inledningsvis visade undersökningen hur

finlandssvenskarnas livssituation i Finland fortfarande är pressad från svenskkritiska grupper. En samtida doktorsavhandling av Karin Sandell, *Parasiter och "bättre folk" - Affekt i näthat mot det svenska i Finland*, analyserar näthatsretorik mot finlandssvenskar idag. Flera artiklar i finska och svenska tidningar i Finland har skrivits under 2000-talet om försöken att begränsa deras rättigheter och hatet som har uppstått i ett delvis svenskfientligt politiskt klimat. Metoden och frågeställningarna som ställdes i den här uppsatsen skulle därför kunna undersöka samtida finlandssvenska tidskrifter för att se om argumenten och självbilden har förändrats över tid. Det vore också intressant att se om det finns liknande faktorer idag som påverkar finlandssvenskarnas situation. Den här studien visade missnöjet mot deras påstådda suveränitet, men ser deras status ut så än idag? Sandell visar att näthatsretoriken dels grundar sig i liknande förargelse, vad i det finländska samhället skapar denna polarisering idag? Finns det likheter med faktorerna som spelade in i den här studien? Förhoppningsvis ger den här studien en närmare inblick hos den forna kultureliten och bidrar med en mer intim uppfattning om hur de definierade sig själva, sin omgivning och rätten att finnas till.

Referenslista

Källmaterial (tillgängligt via kansalliskirjasto.finna.fi)

- Ahlbäck, Olav, ” »Ändamålsenliga myter«”, *Granskaren*, 1935-12-01.
- Andersson, Sven, ”»Finland (Suomi)«”, *Granskaren*, 1937-04-01.
- Andersson, Sven, ”Kring frågan om Ålandsöarnas befästade”, *Granskaren*, 1938-04-01.
- Bonsdorff, L. G. von, ”Inför hundraårsminnet”, *Granskaren*, 1936-11-01.
- Bonsdorff, L. G. von, ”Till tings!”, *Granskaren*, 1938-05-01.
- Bonsdorff, L. G. von, ”„Ubi patria, ibi bene””, *Granskaren*, 1938-10-01.
- Bonsdorff, L. G. von, ”Stundens krav”, *Granskaren*, 1939-02-01.
- Cronwall, Alice, ”Kulturreportaget i vår svenska tidningspress”, *Granskaren*, 1932-01-01.
- Gadolin, Sigurd, ”Den ovänliga spegeln”, *Granskaren*, 1930-09-01.
- Gadolin, Sigurd, ”OM – SÅ, men huru?”, *Granskaren*, 1934-01-01.
- Gadolin, Sigurd, ”Finland vid vägskälet.”, *Granskaren*, 1934-10-01.
- Granit, Roger, ”Perspektivet för experimentell forskning i Finland”, *Granskaren*, 1930-11-01.
- Granskarens redaktion, ”Granskaren”, *Granskaren*, 1930-01-01.
- Granskarens redaktion, ”Emil Zilliacus sextio år”, *Granskaren*, 1938-09-01.
- Granskarens redaktion, ”Inför svenska dagen”, *Granskaren*, 1939-10-01.
- Holmberg, Einar, ”Den svenska ungdomen och tidsläget”, *Granskaren*, 1930-01-01.
- Lagerborg, Rolf, ”Gustav Adolfs kamp och vår kamp.”, *Granskaren*, 1933-11-01.
- Lindman, Sven, ”Svenska Folkpartiet 1906–1936”, *Granskaren*, 1936-12-01.
- Meinander, Nils, ”Svenskhetspolitik på lång sikt”, *Granskaren*, 1936-01-01.
- Nordström, W. E., ”Äktfinsk utlandspropaganda.”, *Granskaren*, 1935-05-01.
- Nordström, W. E., ”Ett sällsamt arv”, *Granskaren*, 1936-07-01.
- Nordström, W. E., ”Inför idealens sammanbrott”, *Granskaren*, 1938-01-01.
- Nordström, W. E., ”Inför riksdagsvalet”, *Granskaren*, 1939-05-01.
- Pipping, Rolf, ”Modersmålets värde”, *Granskaren*, 1930-01-01.
- Pipping, Rolf, ”Bildning och språk”, *Granskaren*, 1935-09-01.
- Ringbom, Lars, ”Brottsligheten och folkets mentalitet”, *Granskaren*, 1934-01-01.
- Sundwall, Johannes, ”Antikens nationella problem och vår tids.”, *Granskaren*, 1931-03-01.
- Tegengren, Helmer, ”Ett agrart hugskott”, *Granskaren*, 1938-10-01.
- Therman, Erik, ”En förlust”, *Granskaren*, 1933-10-01.
- Therman, Erik, ”De finländska folkkyrorna och nationalitetsproblemet”, *Granskaren*, 1933-11-01.
- Therman, Erik, ”Den sökande finska folksjälen”, *Granskaren*, 1937-04-01.
- Tigerstedt, Örnulf, ”Världen och Vi.”, *Granskaren*, Julalbum, 1933-12-01.
- Törne, P. O. von, ”Vi och Sverige”, *Granskaren*, 1930-12-01.

Törne, P. O. von, ”Högre nivå.”, *Granskaren*, 1933-12-01.
Törne, P. O. von, ”Till ungdomen.”, *Granskaren*, 1935-02-01.
Törne, P. O. von, ”Inför valet”, *Granskaren*, 1936-05-01.
Törne, P. O. von, ”Vår nordiska orientering”, 1936-12-01.
Wallensköld, Axel, ”Sverigessvenskan och finlandssvenskan”, *Granskaren*, 1931-07-01.
Wikman, K. Rob. V., ”Svenskheten i finländsk politik.”, *Granskaren*, 1931-04-01.
Wikman, K. Rob. V., ”Varthän?”, *Granskaren*, 1933-10-01.
Wikman, K. Rob. V., ”Politisk hälsovård.”, *Granskaren*, 1935-01-01.
Wikman, K. Rob. V., ”Politiskt valår”, *Granskaren*, 1936-01-01.
Wrede, R. A., ”Åbo Akademi”, *Granskaren*, 1930-11-01.
Wrede, R. A., ”De nationella minoriteterna och Finlands svenskar”, 1931-11-01.

Litteratur

Ahlbeck, Jutta (red.) Finsk tidskrift 1/2017. Tema: Finsk Tidskrift 140 år. Föreningen Granskaren, 2017.

Elmgren, Ainur, *Den allrakäraste fienden: svenska stereotyper i finländsk press 1918–1939*, Sekel, Diss. Lund: Lunds universitet, 2008.

Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.), *Handbok i kvalitativ analys*, Upplaga 3, Liber, Stockholm, 2019.

Fewster, Derek (red.), *Folket: studier i olika vetenskapers syn på begreppet folk*, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2000.

Hämäläinen, Pekka Kalevi, *Nationalitetskampen och språkstriden i Finland 1917–1939*, Schildt, Helsingfors, 1969.

Meinander, Henrik, *Nationalstaten: Finlands svenskhet 1922–2015*, Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsingfors, 2016.

Sandell, Karin, *Parasiter och ”bättre folk”: Affekt i näthat mot det svenska i Finland*, Åbo Akademi University Press, Åbo, 2022.

Smith, Anthony D., *Nationalism: theory, ideology, history*, 2nd ed., Polity, Cambridge, UK, 2010.

Zander, Ulf, ”Historiens mångfald – reflexioner kring nutida historiebruk”, *Finsk Tidskrift*, vol. 144, nr 1, 2020.